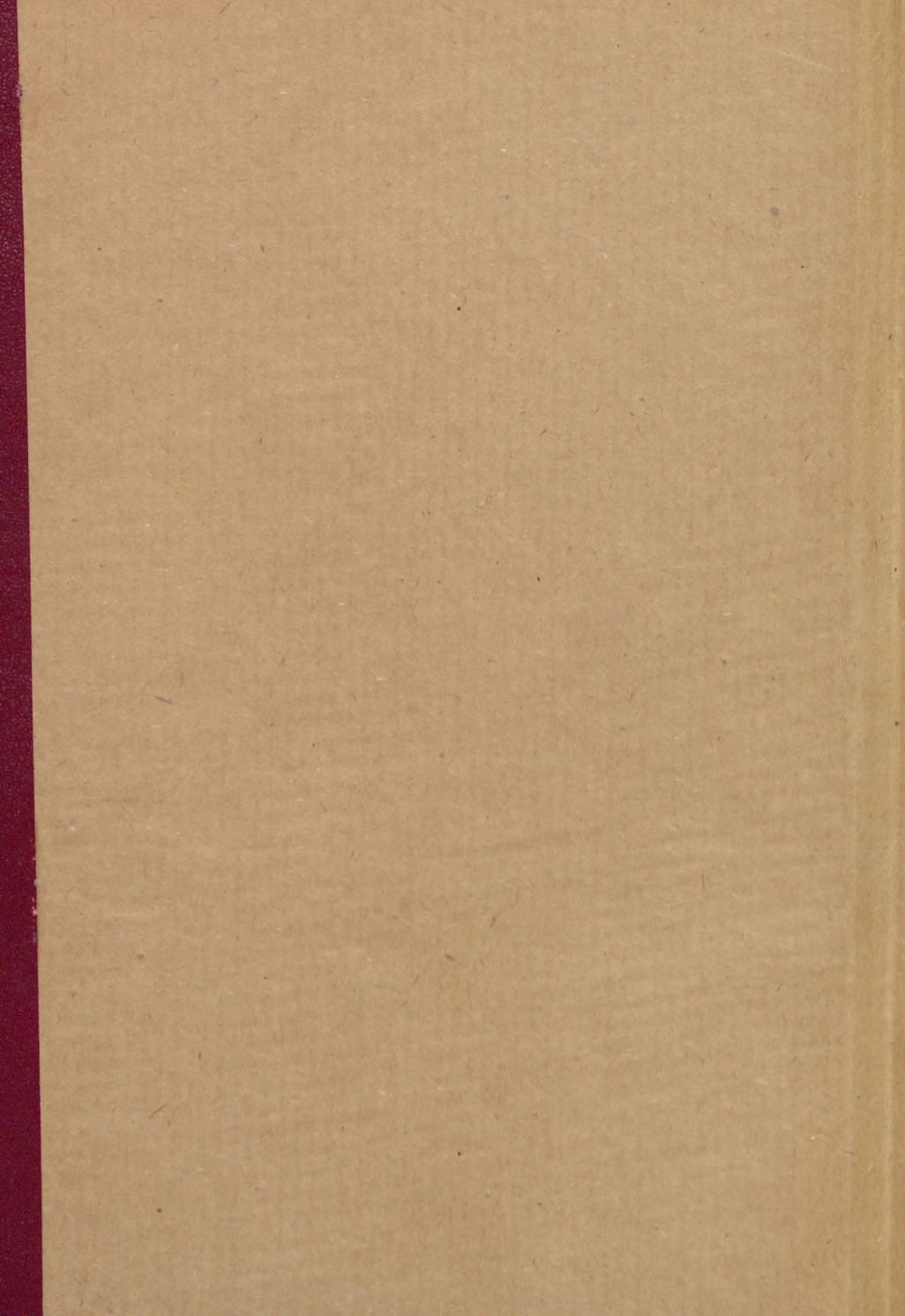

433,577

lr. o.
33.

433577

25

A LUTHER-TÁRSASÁG LVIII. KIADVÁNYA

KECZER ANDRÁS
ÉS VÉRTANU CSALÁDJA.

ÍRTA

HÖRK JÓZSEF

THEOL. AKAD. TANÁR.

MÁSODIK KIADÁS.

BUDAPEST, 1906.
HORNÁNSZKY VIKTOR
cs. és kir. udvari könyv-
nyomdája.

Ára 50 fillér.

A Luther-Társaság kiadásában megjelent olcsó, szép olvasmányok a nép számára.

Nagyobb kiadványok:

1. *Gyuráts Ferenc*: „Hit oltára“ című imakönyv. 3. kiadás. Egyszerű vászonkötésben 1 korona 60 fill., bőrkötésben 6 kor., borjúbőrkötésben 8 korona.
2. *Sántha Károly*: „Buzgóság könyve“ című imakönyv, Fekete bőrkötésben 6 kor.
3. *Szeberényi Lajos*: Luther Márton életrajza. II. kiadás. Ára 40 fill.
6. *Zathureczky Adolf*: „Evanjelický rozpravnik“, tojest: Náboženstvo w prikladoch zo žiwota. Swazok. I. Ára 40 fillér.
7. *Dr. Masznyik E.*: „Bahil Mátyás“. Életkép a magyarh. ev. prot. egyház üldöztetésének idejéből. 50 fill.
8. *Famler G. A.*: „Christian Traugott, Leidens- und Lebensgeschichte eines ev. Predigers in Ungarn“. 60 fill.
9. *Keviczky László*: „Elbeszélések a magyar reformáció történetéből“. Ára 24 fill.
10. *Pálmay Lajos*: „Az Isten megsegít“. Ára 20 fill.
11. *Famler Gusztáv Adolf*. „Gott verlässt die Seinen nicht“. 60 fill.
12. *Hörk József*: A nagysárosi vár ura. Ára 20 fill.
13. *Famler G. Adolf*: „Hochmuth kommt vor dem Fall“. 60 fill.
14. *Payr S.*: Fábri Gergely. 60 fill.
15. *Sartorius Csepregi*: Virágok a szentírás kertjéből. 60 fill.
16. *Bierbrunner G.*: Matthäi am Letzten. 40 fill.
17. *Böngérfi János*: Az árva. 40 fill.
18. *Paulik János*: Az ágostai hitvallás. II. kiadás, 6 képpel. 50 fill.
19. Keresztyén házi áldás. Szép nagy színnyomatú díszkép. Ára csomagolással 2 kor. 60 fill.
20. *Hörk József*: Farkasok a juhok között. 60 fill.
21. *Križko Pál*: Melancthon Fülöp levele. 20 fill. (Ugyanaz megjelent német és tót nyelven is.)
22. *Pethes János*: Melancthon Fülöp élete. 80 fill.
23. *Schrödl József*: A magyarhoni protestantizmus hatása a magyar nemzeti szellem fejlődésére. 12 iv. Ára 1 kor.
24. *Moravcsik Gyuláné*: Gróf Teleki Józsefné, Róth Johanna. 4 képpel. Ára 30 fill.
25. *Paulik János*: Luther 95 tétéle. II. kiad. Magyarázatokkal és 6 képpel. Ára 20 fill.
26. Emlékezés a konfirmáció ünnepére. Szép színnyomatú kép (42 cm. magas és 32 cm. széles.) Ára 30 fill. Kapható német és tót szöveggel is.
27. Konfirmációs áldások. (Versek és Szentírási idézetek.) A verseket írta *Sántha Károly*. 30 fill.
28. *Zsilinszky Mihály*: Kerman Dánie püspök élete. Élet- és korrajz. Ára 80 fill.
29. *Paulik János*: Az álpróféták, vagy miért nem lesz az evangélikus ember baptistává? 60 fillér.
31. *Sántha Károly*: Zsvora György, a nagy emberbarát. Ára 20 fill.
32. *Bierbrunner Gusztáv*: Christlicher Hausaltar. Német imádságos könyv. Ára kötve 1,60 fill., ítzve 1 kor. 20 fill.
33. *Bachdt Dániel*: Cim jest a cochce Lutheruvs polek? Ára 10 fill.
34. *Mayer*: Melancthon apologiája. Ára 3 korona.
35. *Dr. Zsilinszky Mihály*: Áchim Ádám élete. Ára 30 fillér.
36. *Sántha Károly*: Olajfalevelek. Ára 30 fillér.
37. *Mayer Endre*: Pál apostol élete. Ára 20 fillér.
38. *Sass János*: Az evangéliumi egyház feladata az új században. Ára 25 fillér.
39. *Béri Gyula*: Hit, remény, szeretet. Ára 40 fillér.

604383

KECZER ANDRÁS

ÉS VÉRTANU CSALÁDJA.

ÍRTA

HÖRK JÓZSEF

THEOL. AKAD. TANÁR.

MÁSODIK KIADÁS.

BUDAPEST,

HORNYÁNSZKY V. CS. ÉS KIR. UDVARI KÖNYVNYOMDÁJA

1906.

MTA
KIK

0 00004 87095 1

433577

MAGYAKADEMIA
KÖNYVTÁRA

35295

R
1977

FORRÁSOK:

1. „Theatrum Eperjessense seu Laniena Eperiensis“ Auctore Joanne Rezik coll. professore 1688. (Kézirat.) Eperjes.

2. U. a. egy második kézirati példányban és Zólnay János tót fordításában.

3. Magazin für Geschichte ect. der österreichischen Monarchie. Von einer Gesellschaft österreichischer Gelehrten, 2-ter Band. Göttingen 1808. („Die Schlachtbank zu Eperies.“)

4. Andreae Schmalii: Adversaria ect. Szabó A. Monumenta ect. II-dik kötet. Pest, 1863.

5. Caraffa és az eperjesi vértörvényszék. Történeti korrajz a XVII. századból, írta K. Papp Miklós. Pesten, 1863. II. k.

6. Sáros vármegye leírása. Potemkin Ödön. Pesten, 1863.

7. Elbeszélések a magyar prot. egyház hitbajnokainak és vértanuinak életéből. Farkas József. Pest, 1869.

8. Az eperjesi egyházker. á. h. e. collegium multjának és jelen állapotának vázlatos rajza. Vandrák András. Eperjes, 1867.

9. „Van biró a felhők felett.“ A protestáns képes naptár 1864-diki folyamában. Filep Mihály.

10. A sáros-zempléni ev. esperesség története. (Monographia.) Hörk József. Kassa, 1885.

A boldog család.

A keczer-pekléni kastélyban nagy lakomára készülnek. Napok óta élénk a sürgés-forgás az egész faluban, de kivált az udvarban és az urasági majorokban. A vadásznak ki van adva a rendelet, hogy több nyúl és legalább egy-két őz kell az asztalra. Maga az ifjabb úr is részt vesz a vadászatban s a közeli hegyek visszhangzanak a vadászkürttől. Élénk zaj váltja fel az erdő szokott nyugodt csendjét, kürtök harsogása a vidám madár danát. Egy-egy élénkebb hajtás egész táborrá változtatja a hegyoldalt, mindenütt fegyveres alakok tűnnek elő s élénk mozdulataikkal, hangos beszédökkel el-elárujják a vadászat izgalmát.

Benn a majorsági udvarokban fut, menekül a szárnyas sereg: récze, liba, tyúk . . .

Eleven kis háború minden egyes udvar.

Az öreg úr férfias alakja a kastélyban majd ezen, majd azon ablaknál jelenik meg. Gyakrabban hagyja el kedvencz „karosszékét“.

Rendszerint nyugodt arcza, most szokatlan élénkséget árul el. Meglátszik rajta, hogy valami élénken foglalkoztatja lelkét.

Most kocsizörgést hall, nyugtalanul siet a szögletablakhoz, arczára kiül a kíváncsiság, s nemsokára örömteljes mosolylyá lesz, mert meglátja a beforduló kocsit s benne azokat, a kiket oly türelmetlenül, oly nehezen várt!

— Jönnek!

Pár percz még s egy csinos úri fogat áll meg a leszállónál s az öreg úr és a nagyasszony, kit eddigelé csak az egyik kamrából ki, a másikba be eltűnni láttunk, mosolygó arczzal állanak meg a vendégeket fogadni.

— Isten hozott! Isten hozott Zsuzsikám! — Na, az szép tőled leányom, hogy a kicsikét is elhoztad. Nem fázott meg a szegényke?

— Nem, édes anyácskám, vigyáztam ám reá, jól betakarogattam. Övtam széltől, hidegtől, mond az ülésről még meg sem mozduló szelid, bájos, vidáman mosolygó arczú, szép fiatal nő.

Az alatt pedig, alig hogy a kocsi megállott, leugrott a huszár s míg a kocsis a tüzes paripákat tartotta féken, segített urának leszállani, a ki különben könnyedén bontakozott ki a farkasbőr-bundából és mosolyogva sietett kezet szorítani az öreg úrral, miközben nyájas, szeretetteljes hangon mondogatta:

— Jó napot. Jó napot édes apa. Kezet csókoltnagy meghajolva a nagyasszonynak s azután sietett a fiatal nőt kiszabadítani meleg takaróiból. Legelől is a meleg farkasbőr-lábtakarót vette le, azután kigöngyöltette őt az asztrakán bélésű, finom női bundából s mikor már így szépen kifosztotta héjából, gyöngéd öleléssel leemelte és a két öreg közé tette le a tornácra.

Az öregek nekiestek és legelől is a mama összevissza ölelgette, csókolgatta, miközben az öröm könye is kiperdült szemeiből, azután az apa szépen homlokra csókolta s megsimogatta gyönyörű dús aranyhaját s eléggülten tekintve reá, nagy boldogan mondá:

— Jól nézel ki édes leányom!

— Jól is érzem magam kedves apuskám! De nini, a kicsike! — kiált fel hirtelen, mintegy szemrehányólag figyelmeztetvén magát anyai gondjaira, de már akkor anyja, a nagyasszony, mosolyogva intett neki, mert férje már akkor szépen kiemelte a kocsiból, hol azt öleiben tartotta a dada, a ki velök szemben foglalt helyet, midőn Eperjesről elindultak.

Magasra tartotta az izmos fiatal férfi a kis csecsemőt a levegőben s úgy kiáltott:

— Nézzenek ide a mamáék, ez ám a leány! S a kis honleány mintha tudná, hogy róla van szó, kötelességének tartotta egy jóízűt mosolyogni hozzá, miközben kis kacsója is kiszabadult a pólyából s azzal élénk mozdulatot tett.

— Hohó, kis Zsuzskó! Ennyi még nem szabad — mond mosolyogva a fiatal apa s azzal egy ügyes mozdulattal a fiatal mama ölére tette a kis jószágot, a kis leánykát.

— Nesze mamácska, büntesd meg.

A mamácska pedig szépen a keblére szorította a kis holmit, össze-vissza csókolta és szaladt vele be a házba, a nagy szobába, a hol a kandallóban vígan patogott a tűz — s nevetgélve, mosolyogva járta be vele a téres nagy szobát — folyton csókolgatván a kis babát s mosolyogva, nevetgélve mondogatván:

— No baba, nagy utat tettél! Milyen világlátott kis leány lett belőled pár hetes létedre. De meg is jutalmazlak! Meg én!

S ezzel mosolylyal arcán, nagy ügyesen megoldotta a ruhát, megeresztette a szoros női mellénykét és leült közel a kandallóhoz, a szobában ott settenkedő cselédnek intett, az zsámolyt hozott s mire az ő cseléde kezdte lehordani a holmit, ő akkor már a legédesebb anyai kötelességet teljesítette:

Gyermekeit szoptatta!

Belépő édes anyja könnyel szemében helyeslőleg intvén fejével, nagy meglepődéssel csak azt mondogatta: — Úgy, úgy édes leányom!

Azalatt künn lehordták a cselédek a holmit, a kocsis átment a szomszéd udvarba, beállott a kocsiszín alá, kifogta a toporzékoló két paripát, istállóba vezette, bekötötte s ment be a házba, hol a cselédség között ő is régi ismerősöket, jó barátokat, rokonokat köszöntött.

A tornáczon csak a két férfi maradt.

— Hát Gábor hol van? édes apám!

— Nem hallod vagy nem hallottátok az erdőt? —
Künn úzi a vadat! Azt mondja, nem nyugszik, míg egy
szép őzet el nem ejt . . . Tudod, Klára nénéd nagyon
szereti az őzpecsenyét.

— Hát Klára néne is itt lesz!

— Itt! Legalább megígérte, hogy eljön s tudod,
ha ő valamit megmond, meg is teszi, vissza nem tartja
őt az idő, a távolság, nem a tatár sem, hiszen tudod,
hogy benne is Keczer vér forr . . .

Így az öreg úr s e szavaknál önelégült mosoly
futott végig arczán.

— Pompás! Hát ma megint két Kláránk lesz. Lesz
multság! Meg-megtréfáljuk a kis Klárit az ő nagy szen-
deségével. Nagyszerű! De nini, nem szép tőlünk, hogy
a nőket magokra hagyjuk. Azután meg a kis Klárit sem
üdvözöltem még! Hol is van!

— Barátom, ahhoz te most ne közelíts! Az most
veszedelmes jószág! Annak kés van a kezében, annyi
jámbor szárnyast elpusztított már az ma, hogy „a nagy-
ságos úr“ kuruczai, ha mindenik ennyi labanczot nyár-
sált volna fel, ma nem állanánk ilyen csehül . . . De
hagyjuk ezt! . . . És itt az öreg úr arcza elborult. Hazafi
bú, hazafi fájdalom látszott azon.

— De a Klári!

— A hol van ni! Ím láthatod! — mond hirtelen mo-
solygóra vált arczczal az öreg úr.

És íme csakugyan a konyha felől egy gyönyörű üde
kis leányka, olyan 16 éves, szőke aranyhajjal, mely hosszú
két fonatban nyult végig karcsú termetén, égszinkék sze-
mekkel, mosolygó arczczal jelent meg s meglátván a két
férfit, kedves meglepetéssel siet feléjük, egyik kezében egy
véres nagy konyhai kés, a másik kezében a levágott szár-
nyas s ha már ez nem is, elárulta volna ruháját takaró
hófehér kötőjén a vérfolt, hogy ő most — szakácsné.

— Isten hozott Zsigmond sógor! Néném is itt van,
a kis babuka is? Jaj be szép, jaj be szép! Ne, ne jer
nagyon közel hozzám, bevéreznéd mentédet! Csak itt-itt
csókolj meg az arczomon. És kezével piros bájor arcza

közepére mutatott, szendén elpirulva. Látod — én ma szakácsné vagyok! Mamácskámnak megmondtam, hogy ma én csinálom az ebédet, de tudod, azért ő is felügyel — teszi hozzá szerényen, — no meg a szakácsné, a konyhacselédség is segít, mert én ma meg akarom mutatni, hogy én már nagy leány vagyok! Azután meg szegény mamuska is, hadd pihenjen, szegény!

Mindezt oly természetes bájjal, elfogulatlansággal, naiv egyszerűséggel, jó arczczal mondotta el, hogy lehetetlenség lett volna reá nézni és — meg nem szeretni.

Az öreg úr gyönyörködve nézett reá. Zimmermann Zsigmond pedig, a sógora, mosolyogva nézegette, forgatgatta, miközben jókedvűen mondogatta:

— Hadd lássalak Klárika! Hadd lássalak Klárika! Rád sem ismerek! Hidd el, reád sem ismerek! Mi lett belőled? Te és vér! Hm! Hm!

— Mondtam már, hogy szakácsné vagyok. A szakácsnének az kötelessége . . .

Nem folytathatta tovább, mert hirtelen gyors lódobogás hallatszott s alig hogy szép kis fejét oda fordította, a honnan a zaj jött, nyalka lovag állott meg az udvaron, tüzes ménje csak úgy zihált, csak úgy kapált, tüszkölt s a szép deli lovag ajkán, kinek nyomában nem sokára egy szép egyenruhájú lovász is megjelent, nagy vidáman hangzik, csak úgy még a lóról az üdvözet.

— Jó reggelt! Jó reggelt! Úgy-e csak jól jöttem kedves apám! A feleségemet meg a Klára nénit két lovász felvigyázása mellett még Lemesnél hagytam el, magam — mondok — előre futok hírnöknek. Lelkemre Klárika! Te jól fogadsz!

Klárika letette a kést, a levágott szárnyast s úgy kezdett tapsolni, ugrálni.

— Klára néni jön! Klára néni jön! Éljen! Éljen!

— Servus Márton! Servus fiam! — Isten hozott! Isten hozott! — De nem lesz-e valami baja az asszonyoknak — mond az öreg úr vidám, de — mégis aggódó arczczal tekintvén az imént jött lovagra, második vejére, Sárossy Mártonra.

— Nem, édes apám! De inkább még visszafutok eléjük. Úgy-e nincs baj?

— Nincs édes fiam! Látod itt vannak már Zsigáék is. Kicsinyestől.

— Servus Zsigus!

— Szállj már le, hadd öleljelek meg!

— Nem én barátom! Megyek az asszonyok elé. S azzal nagyot ugrat s odaszól hirtelen a lovászhoz: „Jer“ — és mint a villám, a hogy jött, úgy el is tűnt, — csak lova szikrát hányó patkói csengenek a távolból.,

Mire a nagyasszony, a ki kijött, hogy üdvözölje második vejét, kilép és szétnéz, már csak nyomaikat láthatta.

— Hová lett Márton? Mert úgy-e ő volt? — No, de háová lett? Már megint elvágatott!?

— El az lelkem, anyjukom!

— El az édes anyám! — volt az egyidejű felelet a két férfi részéről. Elvágatott, hogy bekísérje nejét és Klárát.

— A jó fiú! No szép tőle! De azért mégis csak bejöhett volna, legalább egy szóra.

— Nem mamácskám, mond a még mindig csodálkozó, bámészkodó Klárika, elvágatott az! Még csak le se szállott! — De én is befordulok, mert Klára néni jön. Rendbe hozok hirtelen mindent!

— Jól teszed leányom — mond a mama, a nagyasszony és mosolyogva nézett a konyhába siető — nagy gondú — kis leány után.

— Jól áll neki a szakácskötő! Úgy-e Zsiga?!

— Igen édes anyám. Nem tudok rajta eléggé csodálkozni! Klári és kés! Klári és vér!

— Hjah fiam! Ó ma szakácsné! — De az Istenért, jertek már be ti is, — hiszen hideg van ide künn! — Még be sem jöttél Zsigám!

— Igaza van mamácskám! De hát ez az őszi reggeli napocska itt ezen a tornáczon tart bennünket. Úgy-e édes apám!

— Az igaz. Oly szép! Észre sem vettem, hogy már régtől ide künn állunk. De azért csak gyerünk már be fiam. Igaza van anyátoknak. Még meghülnél!

— Én? — Édes apám — én? Soh'se féljen. De édes apám talán előbb! — Bizony nem szép tőlem, hogy ide künn tartottam.

— Nem, ne tarts semmitől! Tudod, az ilyen öreg embernek, mint én, jól esik néha egy kis friss levegő! Bementek!

Benn a tágas nagy kandallós szobában azután a két férfi fölmelengeté tagjait és szépen helyet foglalt az asztal szögleteinél.

A szoptató kis mama eltette a kis leánykát a szomszéd jól fűtött szoba egyik dagadós párnájú ágyába, mellé állította a dadát örül, (hogy ha az netalán mozogna, sírna, segítséggel legyen neki), maga pedig rendbe hozván öltözékét, bement a férfiak közé, hol atyja Keczer András és férje Zimmermann Zsigmond a kereveten ülő édes anyjával, Keczer Andrásnéval folytattak nyugodt, barátságos társalgást. Belévegyült abba ő is, egy jó kényelmes széken foglalván helyet. S folyt a beszéd józón, jókedvűen.

Egyszer azután benéz a Klárika és nagy titkon kiinti a mamát! De titka el lett árulva, mert az ajtónyílásra mind odatekintettek. Nem csoda, hiszen sokakat vártak ők még.

Az öreg Keczerné mosolyogva távozott s nemsokára Klárral, a ki időközben egészen átöltözködött, tért vissza. És a Klári — még szebb volt, mint az imént.

— Behoztam a Klárikát is — mond a nagyasszony belépőben. A többit elvégzik már a cselédek is a konyhában, minek vonjam el őt a társaságtól. Beszéljess kedvesem te is itt mivelünk!

Beszélgettek és Klárika csevegett!

Nemsokára nagy kíváncsiság lepte meg őket. Jött az inas jelenteni, hogy megjöttek a vadászok, a fiatal úr is, hozzák a prédát . . .

Természetes, hogy erre a szóra mind tódult kifelé, megnézni a csodát.

Volt is mit nézni: sok nyúl és egy szép, igazán szép példány őz. Valóban ízletes falat. Maga a fiatal úr, Keczer Gábor ejtette el!

Keczer Gábor pedig ott állott a lerakott vadak felett. A vadászat hevétől kipirult orcája — nagy megelégedést mutatott, hogy mégis sikerült neki feltett céljának kivitele. Tervét kivitte; édes atya névünnepén kedvencz vadpecsenyéjét fogja enni s ő neki jól esik e gondolat.

A Klárika meg a nagyasszony, a mint megpillantják a szép vadat, az elismerő meglegedés hangján ejtik ki egyszerre e hangot:

— Óh! És hálásan mosolyognak a fiatal Nimródra, a deli vadászra.

Az pedig a mint meglátja, kik vannak a tornáczon, hirtelen vadászának nyujtja fegyverét, táskáját kedvencz juhászának markába nyomja s a lehető legkellemesebb meglepetés hangján kiált fel:

— Isten hozott Zsiga! Isten hozott húgom! S feléjük siet, megszorogatja kezeiket, megöleli őket s úgy üdvözli őket a lehető legszivesebben. Majd bevonja őket a szobába s behívja édes atyját is: Jöjjön be édes apám is! Hűvös az idő. Míg Klári és a nagyasszony a konyhába vitt vad felett megülik a nagy tanácsot és kellően elrendeznek mindent s ellátják utasítással a konyhacselédséget, azalatt odabenn vidám társalgás kezdődik, elevenedik az élet, úgy, hogy mire ők belépnek, Gábor akkor már javában meséli, hol s merre jártak a vad után s hogyan ejtette el azt a szép darabot.

Atyja nagy gyönyörködve hallgatja s helyeslőleg bólint hozzá. Majd meg olyan mozdulatot tesz, mint Gábor, mintha csak ő is benne volna a vadásztűzben s csak azután keseredik el és kifakad, türelmetlen, kissé haragos arczczal:

— Hej ez a láb, hej ez a láb, hogy úgy tönkre tette a podagra! S lábszárára üt! Pedig én is legény voltam ám csak nem régen még!

— Hiszen legény édes apa most is — szól Zimmernanné, hogy a lába kissé meggyengült, ne busuljon! Majd jobban lesz újra! Csak az ősz és a tavasz bántja atyuskámat!

— Igazad van. Szigorú tél és meleg nyár, még mindig legénynyé tesz, lábaimra állít. És hiszen, ha azoknak nem volna baja, jó vitéze volna még bennem a „nagyságos úr“-nak, Tökölynek, a fejedelemnek, még egy pár labancznak meggyúlnék velem a baja. De így már csendes emberré lettem, s hogy a király ő felségétől a nagy amnestiát megkaptam, — nem is igen ártom magam semmibe. Látod — még Gábor fiamat is lebeszéltem, letartottam . . .

Gábor arczán némi búval vegyes szégyenpír jelent meg e szóra. Csak elhallgatott, pedig épen szóra nyílt a szája!

Hej pedig — a mint ott állott még mindig vadászruhában, — csak végig kellett rajta néznie bárkinek és bizonyosan beismeri, hogy ez ifjú, erőteljes férfiút azokkal a vasmarkokkal, széles vállakkal, erős, izmos karjaival, széles mellével, szép formás fejével, deli alakjával a természet is vitéznek, hires, hadverő vezérnek teremtette. Daliás alakja úgy nyúlt fel, mint a szép szálás erdőben a legszálásabb, legerőteljesebb fiatal tölgy s vállain úgy omlott el a Keczereket jellemző aranysárgás dús hajzat, mint a fiatal tölgyön az üde friss lomb.

Vágya is, bár a legboldogabb családi életet élte, kifelé vonta őt a nagy világba, megszorítani a Keczerrek már is nagy dicsőségét, még fényesebbé tenni az ősök, de különösen atyja által is már igen fényessé tett családi nevét. Hogy boldog neje — az ő dicsőségétől még boldogabb legyen . . .

De hát így akarta az atyja, a mindenek által tisztelt úr, a fennen dicsért magyar hazafi, a dicskoszorúzott szabadságharcos, mert hát úgymond: „Tököly fejedelem csillaga, a török fegyverek szerencse csillagával — aláhanyatlott, vége mindennek!“ És különben is, hazának és egyháznak más téren lehet reá most szüksége . . ., mert e kettőt nem tudta egymástól teljesen elkülöníteni. Ezt jelentette neki egykor a „pro patria et libertate“, a hazáért és szabadságért jelszó, a mely arany betűkkel himzsetten ott lengett zászlaikon a Tököly seregében, midőn

a szegény haza ezer sebből vérzett és a szegény elnyomott evangélikus egyház élete nem volt egyéb, egy, az egész országot bejáró jajkiáltásnál.

Azután meg, ha már elfogadták a császári kegyelmet, a „nagy amnestiát“ — nem is volna szép, a békés jobbot nyújtó császárral, a királyllyal szemben újra lázadni! . . .

Míg az ifjú férfi hallgatva, mélázva állott ott pár perczig s elkomorult arczán látszott belső vihara, az alatt újra zaj kelt künn, vágató és megálló lovak s gyors kocsizörgés zavarta fel a beállott pár pillanatnyi csendet.

Kívülről behallatszott a Klárika tapsolása, ujjongása, vidám, kitörő öröme.

— Klára néni! Klára néni!

És valóban Klára néni jött meg. Keczer Klára, özv. Szinyey Miklósné, egy kocsin Keczer András leányával, Sárossy Márton nejével s kíséretökben Sárossy Márton az ifjú nemes, Sárossy Menyhért egyetlen fia, családjának egyik büszkesége, szép fiatal úri ember a szó teljes értelmében.

Alig ugratott a három csatlós a másik udvarba, hol lovaikat szerelték le s a cselédházban barátságos fogadásra találtak, — már is künn volt az egész egybegyűlt család ott a tornáczon és a szeretet és a tisztelet minden jelével üdvözölték az érkezetteket, kik között tagadhatatlanul legfeltűnőbb jelenség volt Keczer András húga, Klára néni, özvegy Szinyey Miklósné. Fenséges alakja, nőies, szép, de határozott arczvonásai, délczeg tartása, azon kor híres hősnőjéhez, a sokat megénekelte, mindenki által tisztelt, magasztalt munkácsi hősnőhöz, a kitartóan küzdő, el nem csüggedő szabadsághős Tököly Imre fejedelem méltó hitveséhez, Zrinyi Ilonához tette őt hasonlónak.

Együtt volt immár az egész család. Mert a kinek, illetve kiknek még meg kellett jönniök, Gábor neje, Keczer-Lipóczon maradt és csak délutánra ígérkezett, — a szegény özvegy pedig Mérkről nem jött s hűgát, haja-

don nőtestvérét is magánál tartotta. Nem akarta a maga bánatával, mely több éves már, de azért folyton új, zavarni a boldog családi napot, s azért — csak meghitt lovásza által levélkében küldötte el üdvözetét s a húgáét szeretett édes atyjának, a ház urának s a nap hősének, Keczer Andrásnak.

Így köszöntött be az 1686-diki november 30-dika, Keczer András uram ő kegyelme úri kuriájába!

Nem sokára megszólalt az imádságra hívó harangszó a falu tornyában s imádságra gyűltek a hívek, s imájokba befoglalták az egyház bőkezű patronusát, felügyelőjét, Keczer Andrást.

Befoglalhatták meleg bensőséggel, mert a mire csak az egyháznak szüksége volt, megadta azt az ő bőkezűsége, nagy-nagy vagyonából, mely Keczer-Peklénen és Keczer-Lipóczon kívül még Sárosban, Zemplénben, Abauj-megyében stb. több uradalomból állott!

Tellett is, jutott is! Szívesen adott! Hiszen családja egyik legfőbb jellemző vonása volt az evangélikus egyházhoz való forró ragaszkodás, hűség, s annak buzgó istápolása.

Csak nem rég épen a Keczerék építették a keczer-pekléni és az eperjesi egyik ev. templomot (ma görög-kathol. püspöki templom). És a hány faluban úr Keczer András, annyiban ő reperálja a templomot, s ha kell, épít; ő fizeti bőven, gazdagon a papot, ő tart tanítót, iskolát. És egy sem szűkölködik semmi nélkül! Nem is sokat kell kérni, csak fel kell említeni, mi kell s Keczer András megadja . . .

Tudja azt Török Mihály uram ő tisztelendősége is, ki most a keczer-pekléni egyháznak lelkésze s azon parochiában lakik, melyben a volt jeles sáros-zempléni evang. senior, főesperes, ifj. Vizlicenus János lakott csak nem rég. Ezt, ura jogának sérelmével, bár csak oly könnyen, mint a többiekkel, épen urára való tekintetből nem mertek vele elbánni, csunyán megsértették Kolozsváry Imre egri kanonok és Halapi a n.-sárosi vár parancsnoka. Ezek felhasználván Keczer András távollétét, 1672

május 10-én a magokhoz vett lengyel alattvalókkal, lublini római katolikus néppel, kiűzték őt saját fészkéből! Sőt mi több, később a pozsonyi vértörvényszék elé czi-tálták őt Szelepcsényi érsek-primás parancsára, mintha valami gonosztevő, haza- vagy felségáruló lett volna; pedig neki már seniori tiszténél fogva is semmi másra, csak az egyházra volt gondja: annak felvirágzásán buzgólkodék testestől-lelkestől. Nem is ok nélkül választot-ták őt meg ismételt ízben főesperesnek. És mégis! Ha ura nincs oly erősen mellette, őt is gályarabbá teszik, de így nem mertek vele többet tenni, mint hogy ijesz-tésekkel, fenyegetésekkel, rágalomokkal 1682-ben kiköl-toztködésre kényszerítették őt.

Török Mihály uram ő tisztelendősége jól tudja, hogy neki, míg ura Keczer András él, nincs mitől tar-tania, mert ura nemesi kuriájába foglaltatta be a temp-lomot, a paplakot és az iskolát! Ahhoz pedig nem egy könnyen nyulhat bárki is, mert jaj volna annak, a ki a hatalmas oroszánt felzavarná, haragra ingerelné. „Salva guardia!”

Úgy is mondja Török Mihály, a pap, az imádságot, hogy szava, midőn védő felügyelőjeért, annak családjáért, annak felvirágzásáért fohászkodik, mind-mind a szívből, szive mélyéből fakad. Megérzik rajta, hogy lelkét önti belé!

Az imádságnak is vége van, a reggeli könyörgés-ről oszlik haza a nép.

Majd megcsendül a déli harangszó . . .

Tisztelendő uram is leveti a reverendát, szép hosszú fekete tógát ölt, megigazgatja a fehér nyakkendő-t nya-kán, jól fejébe igazítja a kalapot, s végig tekint tiszt es fekete papi talárján s látván, hogy kifogástalan papi dísz-ben van, elindul az udvarba, hova őt is várják, hogy is gondolhatná azt valaki, hogy valahol evangélikus úri ház-nál ünnep lehessen, úgy hogy a lelkész urat meg nem hívnák! Már ilyet Keczer Andrásék sohasem tettek.

A tisztelendő úr megjött! Nagy tisztelettel, szere-tettel fogadják őt! Ő pedig sorba üdvözölte mind a háziakat, volt mindenikhez egy-egy nyájas szava.

Tálaltak! S mindenki elfoglalta helyét!

Legelől az asztalfőnél ült a házi asszony, a nagy-asszony. Jobbról mellette a ház ura, férje Keczer András, balról a tisztelendő úr, mellette Keczer Klára, szemben vele Zimmermanné, az örökké mosolygó, a vidám, a boldog fiatal menyecske, kinek oldalánál ismét Sárossy Márton, azzal szemben pedig Zimmermann foglalt helyet! Az asztal végében pedig a három testvér: Sárossyné, Keczer Gábor és Klárika!

A tisztelendő úr elmondotta az asztalféleti imát és megkezdődött az ebéd.

Az ételközöket vidám, barátságos beszélgetés töltötte ki.

Az asztal végében ott évődött Gábor Klárikával, Zimmermann meg Szinyey Miklósnéra hallgatott, a tisztelendő úr a nagyasszonynyal társalgott.

Végül a harmadik fogásnál, úgy hozta azt a rend, de meg a szeretet, a tisztelet is, hogy megemlékezvén a nap fontos alkalmáról, felálljon a tisztelendő úr és felköszöntse a ház urát, kinek ma névünnepeit ülik.

Főlemlegette annak hazafiúi erényeit, vitézi hős tetteit, az evangélikus egyház körül szerzett nagy érdemeit.

A sok, de méltón dicsérő szóra az öreg úr meghajtott fővel hallgatott és elmélázott.

Szívből jövő, szeretetteljes — az „Isten éltesse“ kívánság vegyült mindenkinek ajkáról a poharak csengetése közé.

Vidáman, boldogan telt azután az ebéd. Vége is lett már. De a társaság még mindig az asztalnál ült — asztal utáni beszélgetésre.

Most épen az öreg úron a sor szólani. Azt kívánták tőle, mondja el életét! Hadd tanuljanak belőle! Hiszen tőle oly sok jót tanulhatni. És ő engedett.

Elmondotta őseinek történetét. Elmondotta, mi hőstettért kapta egyik őse a keczer-pekléni és a keczerlipóczi birtokot; elmondotta, hogy családja Sárosmegyének egyik előkelőbb régi nemes családja, melynek eredetét némelyek az Aba-nemzetségből veszik föl, hogy azonban

a mostani család törzse voltaképen az a Keczer Kuthasi Antal, kinek családi nemes-czímeres levelét I. Ferdinánd, Zápolya Jánossal való harczi közben a hozzávaló hűségért — megújította és megpótolta; hogy egyik András nevű őse előbb kilencz évig Sárosmegye alispánja, majd az egész magyar gyalogság főkapitánya s végül Felső-Magyarország főhadbírája volt, mindig híve maradván az ausztriai háznak. Ennek hasonnevű fia Thurzó György nádor hű embere, többször járt küldöttségben Bécsben, így 1623-ban is, mint a 13 felső-magyarországi vármegye követe.

Majd meg Ambrus, Tököly Istvánnak Késmárkon leghívebb embere és bár annyira köszvényes ember volt, hogy csak zsöllesztékben hordoztatta magát körül, mégis oly nagyszerűen gondozta, mint Tököly István jószágainak igazgatója, annak javait, hogy daczára annak, miszerint Tököly István uram ő kegyelme igen-igen sokat költött pompára, czifrára, mégis megszaporította vagyonát.

Az ő atyja is Sárosmegye követe volt az országgyűlésen. Ő maga is.

De mielőtt ezt elmondta volna, fölemlítette, hogy biz ő fiatal korában sokat tanult. Szeretett tanulni! Eleintén a lutheránus nagysárosi magyar gymnasiumba járt, majd azután, mivel gazdag atyja úgy kívánta, mert hogy Eperjesen lakott, hogy ott járjon: Eperjesen járt iskolába s mikor itthon már kijárta az iskolát, mivel könnyen tanult, atyja őt a külföldre, egyetemre küldte Thornba, testvérével, Keczer Istvánnal és ott sem váltottak szégyent. Sokat-sokat tanultak ott, ő különösen jogot és történetet, — no de szerette a latin írókat is. A latin remekírók kedvencei valának. Azon időtájban járt künn, mikor a 30 éves háború épen vége felé közeledett.

Alig jött haza, már a megyénél megtisztelték hivatalokkal. Mint 36 éves fiatal férfiút pedig, mivel igen sokra tartották az ő tudományát és gyors észjárását, felküldte őt a megye az 1659-iki híres országgyűlésre.

Jelen volt, mikor a mostani király, I. Leopold, Magyarország és az evangyéliumi vallás minden törvényes, jogos igényeit megerősítette, szabadságait biztosította.

És nem is volt — úgy mond — Ő felségének, a fiatal királynak igazabb híve nálam. Míg szavainak hittem! — Hittem, mert azt gondoltam, hogy a szó, melyet a király mondott, örökké állani fog. De mikor azután azt láttam, hogy ő felségének, a fiatal királynak fejét a német tanácsosok egészen elforgatták és a kegyelmes fejedelem minden szavát elcsúrik, ő néki magának pedig fátyolt vonnak szemei elé, hogy ne láthasson, — bizony elkeseredtem és már az 1662-iki országgyűlésen, melyre a megye újra követül küldött, bizony haragos voltam és mérgesen szólottam, mert hát azt kívántam: hallja meg, tudja meg ő felsége, mi történik az országban, daczára az ő ígéreteinek, biztosításainak. Mint tapodják lábbal a magyar nemzet szent igazát és mint írtják, pusztítják a szegény protestáns egyházat! — Emlékeztettem ő felségét az 1659-iki szóra. És uramfia! — mi lett a vége! Azt hittem, hogy meghallja ő felsége, — de csak elferdítve közölhették vele. És — fájdalom — akadtak, pedig nem kevesen a magyar urak közül, a kik megfeledeztek az anyjoknak, hazájoknak tartozó hűségéről, szeretetről, — ők is előmozdították a német tanácsosok praktikáját. Nem hogy egy szívvel-lélekkel összetartottunk volna — és végül is keresztültörjük azt a spanyolfalat, melylyel a német tanácsosok ő felségét körülvették, hogy nem láthatott és nem hallhatott bennünket, hanem még egymásnak is kerültünk. Bizony én azután hazafiúi hevemben és bánatomban erős szót mondtam több úrnak, de meg a kormánynak is, úgy hogy lassacskán úgy vettem észre, hogy én lettem az elégtelthenek első szószólója. Futott is hozzám az ország nádora, no meg az országbiró, hogy lecsitítsanak, hogy majd így lesz, majd úgy lesz ezután. De én többé nem szót, törvényt követeltem. Mikor már a csitítás sem használt, reám fogták, hogy én a felséges uralkodó ausztriai család ellensége vagyok; szememre vetették, hogy hálát-

lan vagyok, mert hogy az uralkodóház egyik tagjának köszönhetem nagy vagyonomat, úri existenciámat, mivelhogy I. Ferdinánd király volt az, a ki a keczer-lipóczi, meg a keczer-pekléni birtokokon kívül a többi családnak ajándékozta, no meg azzal is kitüntette a hű Keczert, hogy címerébe bepótolta keresztnevének első F betűjét és azt egy koronával diszítette. Hát hiszen én többször mondogattam nekik — nem a magam dolgát hajtom, az evangyéliumi egyház törvényes jogát követem s azzal engem a megye evangélikusokból álló rendei is megbíztak (Sárosmegye nemesi családjai akkor még ritka kivétellel mind evangélikusok voltak) — de meg az ország, a magyar nemzet jogait is védelmezni tartozom, azért vagyok követ! De ők csak a maguk dolgát hajtották. Láttam, nem boldogulok s végül is elkeseredve kerültem haza.

Majd jöttek a gyászos és az 1673-diki gyalázatos napok. Elkeseredésem, haragom az elégtelenek táborába vitt. Hogy mit tettem azután, mikor Tököly Imre, a jeles hős, a fejedelem, fellépett, hogyan vitézkedtünk még 1683-ban is, mit tettünk érte Eperjesen, hogyan tartottuk meg neki annyi baj és annyi veszedelem közben e fontos várost, tetemes városi birtokunk veszedelmével, kockáztatásával, azt már ti is tudjátok, hiszen nem régi história, már férfiak voltatok, ti is benne fáradtatok, mindössze negyedik éve még!

Hagyjuk el! — Most már úgy is vége! A török kiverve. Buda visszafoglalva. A „nagyságos fejedelem“ pedig erő nélkül.

Ne is bússuk magunkat tovább ezen emlékekkel, hiszen legfőbb reményünk, Tököly is már csak „szárnyaszegett sas“. Kiszabadult ugyan a török fogságból, de hát mit tehet ő már most?

Különben is! Megvénültem, elfogadtam a nagy amnestiát! Most már csendes ember vagyok!

Így az öreg úr. Hófehér hosszú szakálán két nehéz nagy gyöngyösepp gördült végig, két, a hazafibú által előhívott ritka vendég, két nehéz könyösepp!

Pár perczig nehéz, nyomott hangulat uralkodott a társaságon! Csak szerencse, hogy a kis csecsemő a szomszédban sírni kezdett, mert elvonta a mamája, majd meg mindnyájok figyelmét, mert a mama a kis rózsarozú gyermekkel bejött és íme az apróságban gyönyörködven, mind feledni kezdték már a nagy történetet.

Csak Klára néni nézett mereven maga elé.

Lassan-lassan azonban újra vidámmá lett a hangulat s mikor legvidámabb lőn, előállott Gábor szép fiatal nejének fogatá, ki Keczer-Lipóczról csak most jött meg, mert hát otthon még rendet kellett teremteni és a szép, üde arczú, friss menyecske láttára újra éledt Gábor, újra vidult az egész társaság s oly boldog, oly mosolygó volt minden arcz!

No hiszen, a mint délután a szomszéd közel és távol falvak urai, jó barátok, jó ismerősök, rokonok kocsijai be-berobogtak — úgy hozván a szokás, hogy csak délután jöjjenek, — mert hát András estéjén kellett volna jönni voltaképen, de az öreg úr mindig így tartotta, hogy napját ülte estig, míg ki nem fogyott, — a mint mondom, a vendégek jöttek, azok ugyan — bár sohasem, de most különösen nem panaszkodhattak, hogy komoly, bús arczczal fogadták volna őket!

És immár a boldog család képe, a boldog Keczerház képévé lőn s nagy volt az ünnep az egész nagy udvarban és az egész faluban.

Vigan, boldogan szállott le a nap Keczer-Peklén felett! S mire 1686 deczember 1-jét írták, egy kedves, nagy családi ünnep emlékével volt gazdagabb az egész úri kör, a sok buczúzó, távozó vendég, barát és rokon.

II.

Az ég elborul.

AZÓTA, hogy a boldog családot, az ünnepelt családot láttuk, rövid idő alatt nagyot fordult a világ.

Egy olyan ember nyerte meg I. Lipót király kegyét és bizalmát, a ki azt mondotta, hogy „ha tudná, hogy van olyan ér testében, mely rokonszenvvel viseltetik a magyarok iránt, kivágná azt testéből és elégetné“.

Nápolyi születésű nagybátyja, a bíboros és pápai követ Caraffa Antal tanácsára és a jezsuiták ajánlatára fordult felé I. Lipót s felhivatá Bécsbe és azt a kérdést intézte hozzá: miképen lehetne az országban forrongó elégtelenséget gyökerestől kiirtani. S az ő felelete rövid. de vésteljes volt. Azt felelte: „meg kell törni a protestánsok még meglévő hatalmát is!“

S helyesnek találták Bécsben a tervet.

És íme, azon őszszel, melynek egyik szép verőfényes napját a boldog család körében töltöttük, azon őszszel lett az udvar bizalmas emberévé az az ember, a kinek neve borzalmat kelt ma is a késő ivadékban s rettenetést jelentett a maga korában... Caraffa Antal... tábornok.

Hogy Bécsben el vannak reá határozva az ő ajánlatát keresztülvinni, azt már az 1687-diki év első napjai bizonyították.

Ugyanis Csáky István kassai kapitány elfoglalván a kassai protestánsok templomait, a nyert parancs következtében Károlyi László szatmári és Barkóczy Ferencz zempléni főispánnal, Klobusitzky és Putnoki királyi táblai tanácsossal és más kamarai tanácsosokkal már „Vízkereszt után való nap 1687. megindultak Eperjesre, a holott is megérkezvén, elszedték a protestánsok templomait“.

„Onnét Lőcsére, majd Késmárkra, Bártfára s úgy tovább mentek“ foglalgatni.

Hasztalanul hivatkoztak a kassaiak is, meg az eperjesiek is azon szerződésekre, melyek szerint mind Kassa, mind Eperjes 1685-ben I. Lipótnak meghódolt és elszakadván a Tököly pártjától — kapuit a császárnak, illetve hadainak megnyitotta s melyek szerint minden jogaikban s nevezetesen a városok lakóinak túlnyomó nagy többségét alkotó protestánsok, szabad vallásgyakorlatukban biztosítottak, — nem használt az semmit, legfeljebb a császárnak gyanúját költötték fel magok ellen azok, a kik a panaszok ékes szavú hirdetői voltak!

Jól sejtette a jövőt Liefmann Mihály kassai volt első ev. német pap és superintendens, ki alig hogy börtönéből szabadult, biztonságot keresvén, 1674-ben külföldre menekült és 1683-ban, midőn a protestánsok némileg szabadabban mozoghattak, őt kassai első papnak és superintendensnek visszahívták, — nem tért vissza, mert hogy „visszatérése sem neki, sem a magyar protestánsoknak nem válnék javára!”

A templomokkal együtt természetesen az iskolákat is elvették. Az eperjesi, az akkori időben ritka nagy, fényes ev. collegium, mely csak nem régen, 1666-ban épült s 1667 okt. 18-án vétetett használatba, is elvétetett . . .

S mivel tetézték a foglalók e jogtalan foglalásokat? Azzal, hogy midőn az eperjesiek kérték, hogy legalább azon templomot, mely 1632-ben épült és újabban a collegiummal kapcsolattott össze, hagyják meg, természetesen collegiumostól, mert hiszen a collegium úgy sem egyedül az eperjesieké, mert az („Collegium status evangelicorum Superioris Hungariae“) a felsőmagyarországi evangélikus rendek főiskolája, — azt a feleletet nyerték, hogy építhetnek magoknak templomot *a városön kívül*.

És midőn azt tudakolták, hogy hol építhetik hát templomukat? Akkor a lőcsei úton, a nagy hídnál, *a hóhér és a kutyapeczérek szomszédságában* jelöltek ki nekik helyet.

Természetes, hogy ezt sértődve utasították vissza.

Összeültek ekkor a buzgó, tekintélyesebb evangélikusok és azon tanakodtak, hogyan lehetne ezen a csapáson segíteniök.

Zimmermann Zsigmond, Keczer András veje, mivel már fentebb ismerkedtünk meg, volt ekkor a collegium főgondnoka, főfelügyelője. Zimmermann Zsigmond gazdag, köztiszteletben álló férfiú, kinek, mivel egyszersmind Eperjes városának egyik tanácsosa is, igen nagy a tekintélye, nemcsak a városban, de Eperjes környékén is.

Szavára nagyon sokat építettek a protestánsok. Tudták, hogy a hatalmas Keczer-család fejének, Keczer Andrásnak veje, pedig az akkori sárosi nemesség, mint egyik legfőbb büszkeségére sokat adott, hallgatott Keczer Andrásra, kinek tekintélyét dús gazdagsága, hatalmas összeköttetései is emelték.

Zimmermann Zsigmond pedig fáradhatatlan szorgalommal megtett mindent, hogy a protestánsok reményei teljesedésbe menjenek.

Járt, kelt, könyörgött!

Mind hasztalan! Az elveszett templomokat, az elveszett iskolát nem tudta visszaszerezni.

* * *

Ekkor nagy bánat érte az egész Keczer-családot. Keczer Andrásné, a tiszteletreméltó matrona, a mindenki által tisztelt, becsült, szeretett nagyasszony, megszűnt élni. Az öreg úr, Keczer András le volt sújtva, le volt verve. Az egész család mély gyászba borult. Különösen fájt ez a csapás a szegény, különben mindig víg Zimmermann-nénak, a kinek, mint fiatal anyának, tapasztalt édes anyja tanácsaira épen most legtöbb szüksége volt. Az örökké vidám, az örökké mosolygó arcz elborult. De a család többi tagjai is mélyen érezték a veszteséget, a csapást!

S hozzá még keserűbb lett az, midőn arról értesültek a család tagjai, hogy a fényes temetés alkalmával a sok-sok bánatos rokon, ismerős, jó barát, jó szomszéd közé — idegenek, gyanús idegenek, *kémek* is vegyültek, meglesni, ha vajjon a temetési lakomán, a halotti toron nem készül-e valami császár- és kormányellenes!

A lesújtott öreg úr — — — elkeseredett!

Nem is volt nehéz őt rábeszélni, hogy pár nappal a temetés után az ősi kuriából, melyben úgy is magára maradt volna, költözködjék Eperjesre, Eperjes főutczáján álló házába, hol szintén megtalálhatta úri kényelmét; hiszen tágas, nagy ház volt az.

De nemcsak a családtagokra volt nagy csapás ez a gyász, de az egész környék protestánsaira is! Mert ennek következtében megakadt a nagy ügy is. A protestáns templom és a protestáns iskola ügye is! Ennek élén ugyanis Zimmermann Zsigmond és Keczer András állottak. Ők találták azt helyesnek, hogy pénzt kell gyűjteni új templomokra és új iskolára s alig hogy megkezdtek volt, már is összegyűlt csak az eperjesi ev. iskolára 400 frt. Most azonban Zimmermann nem tehetette a gyász, Keczer András pedig még kevésbé tehetette nagy, mély, lesújtó fájdalom miatt.

És íme, a gyűjtés rövid időre magakadt! . . .

A régi nemes családból származó, tisztelt és befolyásos Baranyai Ferencz, nem régen szab. kir. Eperjes városnak tanácsosa s az ev. collegiumnak szintén egyik felügyelője, egykor Tökölynek hű vitéze és Eperjesnek a császáriak ellen hősies védelmezője is úgy találta helyesnek a dolgot, hogy míg az ügy legfőbb pártfogójának nagy gyásza tart, szüneteljen a mozgalom . . .

A megkezdett gyűjtés neszét vette Caraffa, jókor jött a hír. Épen azon töprengett, hogy mily ürügy alatt kössön belé a nagy amnestia által védett protestáns főemberekbe.

Megvolt! Hiszen ezt pompásan ki lehet aknázni! Ráfogja, hogy a templomra való gyűjtés, az iskolára való adakozás csak ürügy . . . Voltaképen pedig a Tököly ügyének előmozdítására folyik a pénzszedés. Hát nem Tököly régi kipróbált hívei-e a pénzgyűjtők! Az öreg sas, a vén Keczer, veje Zimmermann, Baranyai, no meg és főképen Sárossy Márton, Keczer András második veje, a munkácsi vár nyakas védőjének, az öreg Sárossy Menyhértnek egyetlen fia, meg Fleischhacker György, Tököly idejében befolyásos, hatalmas városi bíró Eperjesen, feje

a polgárságnak, a ki az 1683-diki városi polgári esküt is fogalmaztatta, Tököly híveiül esketvén fel a város minden polgárát. (Ezen eskünek eredetije még most is megvan Eperjes sz. kir. város régi jegyzőkönyvében.) No meg Feldmayer Simon, az őrség volt parancsnoka és a többi és a többi?!

És Caraffa sietett lakását áttenni Eperjesre, 1687 február 10-én, hogy annál nagyobb figyelemmel kísérhesse az elégületlenek minden mozdulatát. Tehette, — hiszen akkor már az északkeleti megyékben lévő császári seregek tábornoka volt! — És a kapukat rögtön bezáratta.

Caraffa igyekezett magát néhány eperjesi előkelő család bizalmába behízelegni.

Nem ment! Ösztönszerű balsejtelemmel kiéreztek azok sötét tekintetéből undok lelkét!

Az öreg úr, Keczer András meglátta egyszer környezetében azt az embert, a kiről tudta, hogy személyes ellensége, azt a jött-mentet, a ki egykor bizalmába akart lopózkodni, de a kit ő egy nyomorult alávaló tetteért megvetett s a kit, bár még Keczer-Peklénben való tartózkodása idején akart családjába befurakodni, visszatúsított, mert ő nemtelen *vértagadókkal*, német szolgákkal, nemzettafoszó gazokkal még csak beszélni sem akart, — a később úgynevezett *Korpási grófot!* — És ez elég volt neki! — — — mondták, hogy a temetés alkalmával is ott volt! Mit kereshetett ő ott? — Nem, — ezt az embert ő házába be nem bocsátja többé soha!

És kiadta a rendeletet cselédjeinek, hogy őrizzék meg nyugalmát! Ő nem akar látni senkit! Hiszen elég néki az ő bánata; eltársalog ő azzal napestig.

— De ha nemzetes Zimmermann uram jönne, azt csak bébocsátja kegyelmed nagy uram? kérdé tőle meg-hitt komornyikja.

— Nem, azt sem most! Nem szeretnék másokat látni házamnál, hát senkit sem szabad bébocsátanotok! Senkit, tudod!

— Vitéz Sárossy Márton uramat sem? kegyelmed második vejét? — kérdé nagy csodálkozva a komornyik. Az asszonyságokat sem? Zimmermannét, Sárossynét, leányait sem? — Nem?

— Mondtam már: *senkit!* — Érted?!

— Értem uram! azaz, hogy nem értem, de úgy lesz!

Jó baráti ajkak mondták, súgták meg az öreg úrnak, hogy odafönn Bécsben még nem felejtették el az 1662-diki pozsonyi országgyűlésen ejtett szavait.

Vagy úgy?! gondolá az öreg úr! No gondom lesz reá, hogy belém ne köthessetek! — — —

És házába zárkózott, mint barlangjába vonul a beteg, a gyanakvó oroszlán.

Zimmermann, Sárossy, csodálkoztak az öreg úr illetén rendeletén, akaratán, de meg tudták magoknak magyarázni. A fájdalom, a bú, — az az, a mi az öreg urat magányra szorítja! A félelem? — — azt ő nem ismeri! De különben is, miért félne? . . . Hiszen semmibe se ártotta magát újabb időben, a régiért meg már megkapta az amnestiát. A pénzgyűjtés? . . . hiszen az ártatlan dolog, különben is, most úgyis szünetel!?

— Óvatosságra int bennünket is? Miért? Hiszen semmi rosszban sem törjük a fejünket!

De azért mégis szeget ütött fejükbe az öreg úr tanácsa! Ő tudja, mit beszél!

És nem háborgatták őt.

Gábor pedig odakünn a falun el volt foglalva a nagy gazdaságokkal, fiatal, szép neje vigasztalásait hallgatta, — no meg az anyja koporsóját is fel kellett diszítani a családi sírboltban.

Csak Szinyey Miklósné, Keczer Klára volt az, a ki az öreg úrhoz bármikor benyitott, mert hiszen őt nem merték feltartani a szolgák! Nem is hajtott ő azok szavára! És csak nem engedhette — úgy mond, — hogy a bú elemészsze a magányban, szeretett urabátyját?

Be is nyitott gyakran, bár sokszor zord arczczal fogadta még őt is a duzzogó oroszlán.

Keczer vejei, társaik körében töltötték az időt, a mit szokott napi foglalkozásuk el nem vett.

Zimmermannak sok dolgot adott úgysis kiterjedt nagykereskedése, melyet nagy gonddal vitt jó barátjával és üzlettársával a kegyes, becsületes, nyílt jellemű, puritán életű Rauscher Gáspárral, egykor a felkelő sereg tisztakezű pénzkezelőjével, Sárossy pedig ki-kijárt ősi vagonát szemmel tartani Nagy-Sárosra, K.-Szebenbe.

Egy este Zimmermann épen együtt ült két jó barátjával, Fleischhacker Györggyel és Wéber Frigyessel, a város jegyzőjével odahaza a nagy ebédlőben — és régi szokásuk szerint bizalmas beszélgetés közben élvezettel itták serlegeikből a pompás hegyaljai bort. A gazdag hegyaljai szőlőbirtokosnak, Zimmermannak, nem egy hor-dója állott teli a pinczében.

Beszélgettek . . .

Miről is beszélhettek volna másról, mint a szegény, üldözött, elnyomott evangélikus egyházzól? Hiszen mind a hárman buzgó hívei voltak az evangélikus egyháznak.

Érezték, hogy volna erő, volna mód a szegény egyházon segíthetni. És mégis . . . mégis! Mit tegyenek? Legfőbb támaszuk, Tököly, „szárnyaszegett sas!“ Nem lehet reá építeni többé! — De hiszen van sok tekintélyes, befolyásos, gazdag evangélikus úr az országban . . . Hát ha azokat lehetne fölhívni, hogy közös akarattal, közös egyetértéssel forduljanak ő felségéhez, a királyhoz, I. Lipóthoz, hogy ő kegyelemmel legyen annyi sok-sok alattvalója iránt! Vagy talán az országgyűléshez kellene folyamodni?!

I. Lipót, az nem fogja őket kihallgatni, talán elébe sem bocsátják német tanácsosai! Hiszen, ha azok nem volnának, — vele csak lehetne beszélni! De azok miatt hozzá sem juthatni!

Az ország gyűlése? — No, az talán meg sem fog egyhamar tartatni. Vagy ha igen, az I. Lipót pártjára állott urak, talán már csak az udvarra, a kormányra való tekintetből sem fogják akarni elővenni a vallási

ügyeket. Nem sok jót várhatnának még a vallásügyi tárgyalásokból sem! Úgy is a róm. kath. főurak és főképen az evangélikusok legdühösebb ellenségei, a főpapok, a hangadók, a jóformán egyedüli befolyásos magyar emberek.

A nádor? — A nádor első sorban r. katolikus! Az esztergomi érsek, az meg semmit sem óhajt jobban, mint a protestantismus kiirtását!

Szomorú, szomorú állapotok! — — —

És a jó evangélikusok bánatához a hazafi bú csatlakozott és levertség fogta el a három jó barát kedélyét . . . Némán, szótlánul ültek pár perczig . . .

Az idő már későre is járt. Késő este van!

Jól mondja a költő: „Csend uralg a néma föld színén, csak a bűn nem nyugszik kebelén . . .“

Benyit az inas! Az urak felriadnak.

— Mit akarsz? kérdi haraggal Zimmermann.

— Uram, egy félszemű asszonyféle van itt! Kergettem, nem akar menni. Azt mondja, nagyon fontos, titkos beszédje van kegyelmeddel! Valami fontos levelet emlegetett! Bébocsássam?

— Küldjed el!

— Küldöztem. Nem megy! Azt mondja, okvetetlen át kell adnia azt a levelet!

— No, hát ha úgy van, — hadd jöjjön!

És belépett — Újhelyi Erzsébet, Tábori Erzsók, egy rovott életű volt markotányosné, most a „*Korpási gróf*“ titkos eszköze, Cáraffa bizalmasa! Egy szeszes italokkal elaltatott lelkiismeretű „bukott angyal“. Ha ugyan az angyal szónak, — még ezen jelzővel is, — nem meggyalázása, hogy e nő nevével egy időben ejtetik ki. Ha ezt az urak tudták volna!

Zimmermann mérgesen rivallt reá:

— Mit keressz te itt? Az én házamban ily késő órában?

— Csak csendesen nagyuraim! felelé az, látván, hogy a többi két úr is megbotránkozva, meghökkenve tekint reá. Ha megtudják, mi járatban vagyok, még meg

is jutalmaznak! És félrehívá a tágas szobában Zimmermann és titokban egy levelet adott át neki!

Zimmermann megnézi a levelet. Tököly pecsétje van rajta, Tökölyné, Zrinyi Ilona írja . . .

Jó Zimmermann nagy meglepetésében hirtelen nem vette észre, hogy a *pecsét hamis* és a levél *írása utánczás!*

Megmutatta a levelet társainak! A gyalázatos áruló pedig az alatt össze hazudozott mindenfélét, mintha legmeghittebb kémje volna Zrinyi Ilonának.

Soká tanakodtak az urak csendesen magok között latin nyelven, hogy az a néember ne értse, végre is abban állapodtak meg, hogy Zrinyi Ilona ilyen elvetemedett asszonyfélével undorodnék szóba is állani, vagy ha igen, sértés volna az reájok, tisztességes emberekre! De az nem lehet! Itt valami lappang, el kell azt a személyt küldeni.

— Távozzál! Nekem Zrinyi Ilonának nincs mit írnia. Tőlem ugyan feleletét nem kap.

— De uram! Életem veszélyeztetésével hoztam e levelet s már most, ha felelet, vagy legalább valamicske jel nélkül térek vissza, — nem adnak hitelt szavaimnak. Legalább valamicske jelt kérek!

— Azt sem kapsz! Semmit! Takarodjál!

De az csak nem mozdul.

— Ne kényszeríts reá, hogy veled rosszul bánjak!

— Hé! Kiált ki Zimmermann az inasra. Ez el akar menni, bocsásd ki a kapun és csukd be azt!

Erre már csakugyan el kellett mennie, ha csak nem akart úgy járni, mint később Székely András uramnál Nagy-Ida városkában, a ki őt — Vak Lizit — mert ez is egyik neve volt ez ocsmány teremtésnek — hasonló levél-átadási tolokodásért eliszonyodásában, dühében fölmarkolta s minden levelestől együtt kidobta az udvarra, a hóba.

Korpási gróf e csele nem sikerült!

„Egyedül — a bűn nem nyugszik!”

A három jó barát aggodalommal vált el egymástól. Egymást óva — egymást intve váltak el és kívántak egymásnak jó éjszakát.

Több nap mulva újra levelet vitt Erzsók Zimmermannak — Zrínyi Ilonától. Teli volt a levél szemrehányásokkal! Majd meg Tökölytől is vitt olyat hozzá! Oly tolakodó, oly arcátlanul hazug volt e szörnyeteg nő, hogy a jó ember, a becsületes, humánus ember alig tudta őt lerázni nyakáról. Elfogadta a leveleket? Elolvasta? Felelt-e vajjon — reájok? Nem!!! — (Ő ugyan később a kínpadon azt vallotta, hogy igen, s hóhérai e leveleket mutogatták is, — de övéi voltak-e, vagy azok is a gonosz *Korpási gróf* hamisítványai? — ki tudna azon már ma kétkedni? Hiszen vallomásai a kín keserves jajjai voltak. Mi lehetne abból igaz? De meg eszméltre térve vissza is vonta azokat!)

Zimmermann csak egy hibát követett el, hogy a szörnyet ki nem dobatta. De vajjon használt volna-e az néki? Lám szegény Székely András uram ezt tette — és kikerülte-e a vérszomjas Caraffa körmeit? . . .

Erről Keczer András uram mit sem tudott. Nem is igen dicsekedett Zimmermann azzal, hogy ilyen személy merészkedett tisztos, becsületes házába tolakodni! —

És — íme ezen *koholmányok*, ezen koholt levelek és az ártatlan, nemcsak nem bűnös, de tekintve a szent czélt, a melyre történt, — erényes *pénzgyűjtés* voltak okai azon borzalmas kínoknak és halálnak, melylyel annyi dicső ev. hősnek halnia kellett!

— Okai? — Dehogyan okai! — Csak ürügyek! Okait egy folyton részegen tartott becstelen nőszemély kínzástól való félelmében kiejtett, majd aranyon kicsikart szembeötlő hazugságai, — *Korpási gróf** undok, nemzet- és vértagadással járó kapzsisága és rangvágya, embertelen bosszú dühe; de, és főleg Caraffa ádáz magyar gyűlölete és kincsvágya, no meg azon czélja: „meg kell törni a protestánsok még meglévő hatalmát is“, képezték.

* Korpásinak eredeti nevét csak azért nem írjuk le, mert azt egy becsületes, tisztos hazafiúi és egyházi érdemekben gazdag, előkelő ev. nemes, úri család viseli és mert Korpási gróf nemzetsége, — fiában úgy is kihalt.

— És I. Lipót? — Hagyta magát egy lappangó forradalom képével megijeszíteni, pedig tudhatta, hogy Tököly tehetetlen lévén — ilyen lehetetlen, — és a helyett, hogy hozzá valóban szemtelenül író szolgáját, Caraffát* megbüntette volna szavaiért, megadta Caraffának a hatalmat, a megbízást, mindent elkövetni az állítólagos forradalmárok ellen úgy, hogy *„kinos vallatást is alkalmazhat a vádlottakra“*.

Hogy mit jelentett ez a Caraffa kezében, azt egész borzalmában rögtön látandjuk . . .

III.

A boldogtalan család.

1687 február 16-dika volt . . . Invocavit vasárnap . . . Zimmermann épen a templomból, illetve az isteni tisztelettről jött haza. Nem a templomból, de az isteni tisztelettről, mert hiszen a két evangélikus templomot vízkereszt után elvették, t. i. a magyar (jelenlegi ev.) templomot és a parochialis templomot (jelenleg r. kath. templomot), akkor német ev. templomot. A harmadikat, a tót ev. gyülekezet templomát már az előbbi 1686. évben foglalták volt el és adták a francziskánusoknak, a minoritáknak. Elégülten jött haza Zimmermann Zsigmond, mert hiszen épült az isteni tiszteleten, melyet szépen, épületesen tartott meg az ev. gyülekezet, tisztelendő Quendel lelkész úrral élén. Annál elégültebb volt, mert hiszen azt is ő eszközölte ki, hogy a Házy-féle házban az evan-

* Caraffa így mert urának, császárnak írni: *„a birságok, az elkobzások gazdagítani fogják a közkinccstárt, úgy hogy az képes lesz azok ellen küzdeni, azokra torolni vissza a háborút, akik annak szerzői voltak . . .“*

A protestánsok ereje, szabadsága és általában a magyarok szabad alkotmánya, szálka volt az udvar, illetőleg I. Lipót tanácsosai szemében. Ezek azután I. Lipótot is félrevezették.

gelikusok isteni tiszteletet tarthattak. Sok utánjárásába került ez is, de végül is sikerült volt néki. Mindenkiel a maga nyelvéen tudott szólni: a magyarral magyarul, a némettel németül, a tóttal tótul, sőt a latin nyelven is oly ékesszólóan tudta magát kifejezni, hogy ékesszólása nem egy esetben hatott! De a hol mívelt lelke, tekintélyes fellépése, józan esze, alapos okai nem hatottak, hatott pénze, melyet e czél elérése tekintetéből nem sajnált. Sőt messze utakat is tett, veszélynek is kitette magát, csak hogy keresztül vigye, a mit magában feltett, hogy isteni tiszteletre helyet szerezzen — ev. egyházának!

Pár perczet töltött kedves, szép neje társaságában, azzal együtt kis gyermekében gyönyörködven. Neje szerelmes szemmel nézett a szép, még fiatal, erőteljes férfi nyájas szép szemébe; gyönyörködött férfias, erős természetében, szabályos vonásaiban, erőteljes alkatában, nyílt tekintetében, különben is szép piros, most a hidegtől kipirult orczáiban... hiszen Zimmermann egész léte, lénye oly kedves, megnyerő volt mindenkire, hogy ne lett volna az neje nézve, kihez ő maga is szép lelke egész szeretetével, nyíltságával és jóságával viseltetik.

Nem csoda, hogy ez embert mindenki megszerette, a ki véle csak, bár futólag is, megismerkedett.

Tálaltak. Épen ebédhez ült Zimmermann családja és háza népe... Alig hogy az ebéd elején voltak, erős katonai őrzéret jelent meg a házban, s még meglepetésökből sem ocsúdtak fel, midőn a katonatiszt parancsára, kí Caraffa Antal tábornok parancsára hivatkozék, durva katonák ragadták meg Zimmermann, jobbára és bal lábára nehéz vaslánczot raktak, melyen egy vasrúd volt megerősítve és vitték őt minden tiltakozása, nemesi voltára, ártatlanságára való hivatkozása daczára, a börtönbe...

Jaj, szegény, gyenge szoptatós anya, szegény Zimmermanné, sóbálványnya lett a meglepetéstől, majd meg elájult a fájdalomtól.

Zimmermann pedig kétség és remény, tépelődés és önvizsgálat, s ártatlanságának tudatában megbotránkozás és sértődés érzetével töltötte el álmatlanul az éjjelt.

Másnap, február 17-én, hétfőn reggel a tábornok elé vitették kihallgatásra. Jelen volt a helyőrség parancsnoka Görz és a szepesi kamara kassai administratora, Fischer Mihály és más bírák is, azok közül, t. i., a kikből Caraffa a *vértörvényszéket* összeállította.

Caraffa nagy mogorván és sötéten azt kérdezi tőle:

— „Te Zimmermann, megkaptad te Wéber Frigyes-től azon leveleket, miket az Munkácsról kapott?”

Zimmermann meglepetve és bámulva, de büszkeségében — mert hiszen önérzetes ember volt — megsértetvén, merően nézett Caraffára és azt felelte határozottan:

— Nem!

— Ismered azok tartalmát?

— Nem!

— Elküldted azokat azután, hogy Rauscher által is elolvastattad, Keczernek, apósodnak?

— Nem!

— Hallottál valamit azok tartalmáról?

— Nem!

— Nem mondta neked valaki, hogy ilyen levelek érkeztek Munkácsról?

— Nem!

— Hol és kinél vannak ezen levelek?

— Én nem tudom: jöttek-e s ha igen, kinél vannak e levelek?

— Zimmermann! valljad be bűneidet s nyitva áll számodra a kegyelem útja . . . De ha továbbra is megmaradsz konok tagadásod mellett, akkor oly baj fog tégedet és tiédet érni, hogy *sírni* fogtok belé!

Zimmermann arczán eleinte a megvetés, majd a büszke önérzet tükröződött vissza. Hallgatott.

Erre újra felé fordul Caraffa és azt mondja néki:

— Zimmermann, becsületesemre esküszöm néked, hogy akkor semmi bántódásod nem lesz.

Zimmermann hallgatott.

— Zimmermann — folytatja Caraffa — mondd el nékem a bűnt részletesen és nevezd meg az új mozgalom főnökeit.

— Méltóságos tábornok úr! — felelé erre Zimmermann — nemes urak és birák — az élő Istenre mondom, a mindentudóra, a ki a szivekbe lát, hogy mitsem tudok a Munkácsról hozott levelekről, hogy azokat nem láttam, hogy azokról nem hallottam, de sőt még nem is álmodtam, hogy tartalmuk *teljesen* ismeretlen előttem, hogy olyanokat soha se nem kaptam, se nem olvastam, sem azokról olvasás után soha senkivel sem beszéltem, azokat senkinek el nem mondtam. Ha becsületes ember szavaim nem elegendők, vallomásomat ünnepélyes esküvel fogom megerősíteni.

Nem hittek néki. Újra vallatásra fogta őt pár nappal később Görz, majd meg Fischer Mihály a városházán.

Semmit sem vehettek ki belőle! Csak nem hazudhatott?

Erre azután Wéber Frigyessel szembesítették őt. Wéber Frigyest időközben irtóztató kínokkal való fenyegetésekkel és csalárd ígéretekkel reábírták ev. hite elhagyására és hamis tanuvallomásra. S az ember meghasonlásában sok ártatlan ember iszonyú szenvedéseinek lón okozójává. Nevének átka! Vajjon mit ért vele? Megmenekült-e ez által? Nem! Csak megvetett lett ő és neve és testvére Wéber Dániel, kit szintén ő zavart be, az iszonyú halálórában kifakadva kiáltott reá: „Te kutya! Miért szomjaztál arra a pár csepp vérre, mely testemben forr! Én bizalommal nézek *üdvöm* felé, de téged *valami más*, a pokol vár!”

A Wéber Frigyessel szembesített Zimmermann mindent tagadott. Nem bírták őt az eszes, ügyes, becsületes, természetesen ártatlan embert semmi hazug vallomásra fogni. Vadállati düh dúlt erre Caraffa szívében. S a városháza termében, melyben máskor Zimmermann bölcs tanácsai adtak irányt a városi tanács elhatározásának, most néki ez ítéletet kellett hallania:

— Zimmermann, mivel oly konokul makács vagy, hogy a kegyelmet, melyet néked, ha beismered bűnödöt, a lázadást, a bűnök legnagyobbikát, felajánlottunk, büszkén visszautasítottad: úgy parancsolván azt az igazsá-

gosság, oly eszközöket fogunk használni makacsságod megtörésére, melyek ilyen esetekben alkalmaztatni szoktak: kínnatni fogsz és a kínok között be fogod te azt vallani, a mit most tagadsz! Megtudjuk az igazat!

Zimmermann jogra és törvényre, nemességére, állására és Istenre hivatkozott! Nem használt az semmit! Elvitették a városházáról és a hóhéroknek adaték.

Február 25-dikén, reminiscere vasárnap utáni szerdán kezdték el kínnani . . .

Irtózom leírni e kínokat! Annyira nyujtották tagjait, hogy minden szakadozott benne . . . stb. stb. . . És, a sors gunyjául, Julianit, egy Eperjesen megtelepedett olaszt, hozta kánpadjához. Egykor azzal tisztelte őt meg Zimmermann, hogy elvállalta a keresztapai tisztelet gyermekei mellett s ez ember most — hóhérait kitarásra, erőfeszítésre ösztönözte! E rút hálátlanság méltó, hogy az emberek megvetésével sujtassék!

Zimmermann mindent tagad!

Az irtóztató, a leírhatatlan kínok fokoztatnak!

Zimmermann még mindig tagad!

A kínok teljesen megtörik a törhetlen egészségű, deli, erős testalkatú férfiút, úgy hogy eszméletét veszti s öntudatlan mondja utána a bírónak azon kérdésre: Igen? — Igen!

Abba hagyják a kínnást . . .

Zimmermann eszméletre tér . . .

Tudatják vele: mit vallott!

— Nem igaz! — kiált egész erejéből, a mije még volt! . . .

Pedig már megtöröten, tehetetlenül hever a kánpadon. Maga erejéből felkelni s járnai képtelen.

— Hiszen most vallottad!

— Ha vallottam volna is, kimondhatatlan kínjaim között vallottam! Ily kínok között kérdjétek tőlem, hogy megöltem-e szüleimet? és én *bár azokat réges-régen meg-sirattam, eltemettem*, azt fogom vallani, hogy megöltem.

Vallomását visszavenni nem engedték! . . .

Az összetörött, összeroncsolt testet felszedték a

kínpadról és elvitték a szomszéd börtönbe s ott levetették a földre, a puszta szalmára . . .

Itt fektében imádsággal, év. szent énekekkel erősítette lelkét. Óh irtózatos kínok, irtózatos állapot!

Szegény, szegény beteg neje ide küldözgetett néki jó erősítő, tápláló eledelt, hogy teste némi erőre tegyen szert. Szegény, rossz néven vette cselédjeitől, hogy őt a beteg asszonyt, az ágyban fekvő gyenge, erőtlen asszonyt, nem értesítették férje kínzatásáról.

— Könyes szemekkel imádkoztam volna — úgy mond — Istenemhez, hogy enyhítse fájdalmait, hogy adjon néki türelmet, olyan kitartást, hogy vagy egyáltalában ne érezze, vagy legalább kevésbé érezze kínjait.

— És a szegény összetörött Zimmermann? Testét már jobban meg nem törhették; hát lelkének vetettek cselt! Egyrészt a kimondhatatlan kínok folytatásainak félelmével ijesztgette őt, majd meg a teljes kegyelem, az élet, volt boldogsága csábító képeivel csalogatta őt Peritzhoff Ignác jezsuita.

— Csak térj ki! Légy római katolikussá s minden jóra fordul!

— Csak térj ki! Meglásd, minden újra tied lesz, minden: szerető, hű, miattad beteg, kedves feleséged, árvaságnak induló gyermeked, szétszórt vagyonod, fényes állásod! A sebek behegednek! És a beteg és az öntudatlan összetiport férfiú — egy pillanatra lelki gyöngeségbe esik. Hiszen újra visszatér szívből szeretett evangélikus egyházába! Hiszen úgy tett Gúth Dániel, Eperjes volt jegyzője, Tököly Imre jószágigazgatója, így tett Bezegh György, így Hidvéghy Mihály! . . .

Ez sem használt! Nem használtak az általa sokszor gazdagon megvendégelt *németek* kérelmei, kiket neje most is mindennel ellátott . . . Nem használt beteg, szenvedő nejének könyörgő, esdeklő kérelme Caraffánál; nem használt az sem, hogy — férje elfogatásakor elszedett többi kincseiből, egyedül megmaradt, anyjától örökölt — nagy arany nyaklánczát Caraffa nejének ajándékozta, csakhogy az férjét megengesztelje!

Semmi sem használt! Egész vagyonára s férje életére törtek a gazok s Zimmermannak meg kelle halnia. Porban könyörgött férjeért, a büszke férfiúért, a büszke nemes asszony! Mind hasztalan!

Zimmermannak meg kellett halnia.

— Mint *evangelikus* halt meg Zimmermann!

* * *

Tekintsünk másfelé. Térjünk pár nappal vissza.

Ugyanazon nap van, melyen Zimmermann elfogaték! . . . 1687 február 16-ika van. Invocavit vasárnap . . .

Özv. Szinyey Merse Miklósné, Keczer Klára, kinek otthon Szinyén ev. templomát, melyet evangelikus férje építtetett László nevű testvérel egyetértve, elfoglalták az elmúlt években, bár azt újra visszakapta nagy nehezen, s papja Prúnyi János senior is volt, bejött Eperjesre, az istentiszteletre, hogy bátyjával egy templomban *szívből* imádkozhassék . . .

Végig tekintvén istentisztelet közben a gyülekezeten, nem látta ott urabátyját: Keczer Andrást.

Azon aggodalom fogta el szívét, hogy talán beteg a kedves testvére, hogy a templomba nem jött. Valami bajának kell lennie, különben itt lenne — gondolá s alig volt vége az istentiszteletnek, sietett bátyja lakására. Itt nem merték őt a szolgák feltartóztatni s csakhamar bejutott az öreg úrhoz.

Szeretetteljes üdvözlés után, melyre az aggódó, bús, hallgatag Keczer András arcza is felvidult némileg, házi-asszonyi szerepet vállalt s intézkedett Klárikával egyetértve az ebéd iránt. Dolgát Klárikával együtt hirtelen végzé s nemsokára az asztalon párolgott az ízletes ebéd.

Csak hárman ültek az asztalnál, de elég élénken társalogtak. Keczer Klára tűzjelke tudott élénkséget teremteni ezen remetelaknak indult hajlékban is. Bátyját is kihozta hallgatagságából.

— Ugyan kedves bátyám uram, miért nem voltunk az istentiszteleten, mi?

Haj! édes húgom, nem megyek én sehová!

— Tudom, de az istentiszteletre régi szokás szerint, szívbeli vonzalomból, mégis csak el lehetett volna és el kellett volna jönni. A bú, a bánat is oszlott volna egy kissé! Van valami erősítő, vigasztaló, bátorító, lélekemelő ebben a mi egyszerű evangélikus istentiszteletünkben!

— Tudom, hiszem, tapasztalom. És mégis épen azért nem mentem, nehogy nagyobb bánat, nagyobb bú érjen engemet!

— Hogy-hogy? Ezt nem értem!

— Máskor én sem érteném, de most úgy van. Fájdalom — mint tudod — rossz időket élünk. Ezek a németek gyanakodva néznek reánk magyarokra, különösen azokra, a kik egykor a szabadság zászlaja alatt küzdöttünk. S különösen, én úgy veszem észre, hogy szemök nagyon rajtam van.

— De hiszen azok régi dolgok, azután meg a nagy amnestia megvan!

— Meg-meg, de nem sokat ér az! Nem különösen annak, a ki evangélikus és hozzá gazdag, tehetős ember, s kinek multját ők feledni nem tudják! Hiszen ők a protestánsok kiirtására és a szabadon gondolkozó, hű magyarok teljes elnyomására törnek! Életünk és vagyonunk kell nekik, no és különösen evangélikus hitünk szálla az ő szemökben!

— Fájdalom! De az istentiszteletben részt venni mégis csak nem bűn! Különösen annál, a kiről úgy is tudják, hogy buzgó evangélikus, templomjáró?

— Nem bűn, sőt erény, de most baj. Különösen baj volna reám nézve!

— Nem értem! Miért?

— Azért kedves húgom, mert ha kimozdulnék a házból, annyi jó emberem, jó barátom, rokonom van, hogy: elhinnéd, ha azt mondanám, miszerint egy sem szólított meg? Egygyel sem beszéltem?

— No azt nem! de mi van abban?

— Mi? — Mi? És Keczer András egy nagyot, mélyet sóhajtott. Hogy mi? Rögtön titkos tanácskozást látnának benne! Rögtön összeesküvést gyanítanak. Uram

bocsá! Hátha még valaki nékem levelet hozna vagy adna; hisz az már egy rendezett felkelés terve volna, akár csak az állana is a levélben, hány juhom hullott el e télen?

— Valóban úgy volna?

— Bizony úgy! Látod, — nem volt nékem természetem a vén medvét játszani. És mégis... Sem Zsigmondot, sem Mártont, vejeimet, sőt még Zsuzsikát és a többit sem igen bocsátom magamhoz! Csak te tudsz ide bejutni! No meg Gábor! Ne neheztejl — titeket is csak a szolgálak tisztelete és félelme bocsát be, mert megmondtam, hogy senkinek, de senkinek sem szabad hozzám jönnie! *Úgy jobb az nekem, no és mindnyájatoknak!* Még cseiédeim is hasonlóra vannak kötelezve! Ők sem mehetnek sehová, senkihez és nem bocsáthatnak soha senkit magokhoz, el nem fogadhatnak senkitől semmit, mert, mert gyanu alatt állunk! Gyanu alatt! Érted, gyanu alatt!

— Ez borzasztó! De hát akkor kár Eperjesen lakni!

— Bizony borzasztó! Kár? Hát másutt nem volnék evangélikus és magyar? De mi az! Hallgasd csak! Mintha valaki kopogtatna! Valóban! Úgy van!

Úgy volt!

Keczer megütődve figyelt.

Még nem szólt, már is belépett egy katonatiszt.

Keczer Klára és a Klári megütözve nézett reá. Katonás tisztelgését meghajlással viszonzák, az öreg Keczer András pedig bámulatában elfeledé szokott nyájas üdvözlési módját s csak akkor hajtá meg magát, midőn a katonatiszt katonás tartással megszólítá őt német nyelven, ezeket mondván:

— Uram! Ő méltósága a tábornok úr (Caraffa) tiszteletét jelenti és kéreti, ha nem volna terhére, sziveskedjék őt meglátogatni!

Keczer András széket adott a katonatisztnek s jelenté, hogy rögtön jön. Keczer Klára és Klárika kissé visszavonultak a tágas teremben, gyanakodva nézvé a katonatisztre, Keczer András pedig szolgálait szólítá s parancsolva szólt:

— Hozzátok be fekete ruhámat! Neje halála óta házon kívül mindig díszes fekete gyászruhában járt. Most régebben nem volt már künn s csak házi gyászruháját használta, azért kissé tovább tartott, míg szolgálai öltözetét rendbehozván, eléadák s a szegény öreg úr is nehézkes volt azok felvételében, minek következtében hosszabb, kínos szünet állott be. A szegény podagrás öreg úr öltözködése lassan ment, meg is volt kissé zavarva s egyszer csak türelmetlenül felpattan ülőhelyéről a katonatiszt s ingerült, éles hangon rárivall Keczerre:

— Te lusta te, miért nem sietsz? Avagy itt mókázzak veled?

— Nem jót sejtek e szavakból Klára! Szólt nővéréhez Keczer András magyar nyelven. Nem megmondtam, hogy gyanuba fogtak!

A két nő elsápadva nézett reá!

A tiszt türelmetlenkedett. Még teljesen rendben sem volt tisztos öltözéke, már is indult s alig ért a kapu elé, a tiszt kíséretében erős katonai őrző fogta őt közbe: előlről, hátulról és két oldalt is erős fedezetet képezvén, — foglyul vitték őt odább.

Meglátta ezt Keczer Klára! Meglátta ezt a Klári is. A Klári elkezdett keservesen zokogni, Keczer Klára pedig rögtön megparancsolá a cselédségnek: Menjetek Gábor úrhoz, menjetek Mérkre, menjetek Sárossy úrhoz, menjetek Zimmermann úrhoz . . . Szegények, még egyikök sem sejté, hogy az utóbbit pár percczel — elvitték, el, oda az irtózat helyére.

— Én itt maradok veled Kláríka! Ne sírj! Ne sírj! Elmegyünk mind a tábornokhoz s visszakerjünk apádat!

Pedig nem is a tábornokhoz vitték a szegény öreg urat, hanem egyenesen a börtönbe!

És milyen börtönbe! Egy, a város falához támaszkodó alacsony, nedves kis házíkö zugszobájába. Itt a legsúlyosabb vasbilincset rakják fájós lábaira és kezeire.

Meghallja ezt Klára, meghallja ezt Klári s könnyes szemekkel sietnek kérni, esdekelní Caraffához: vétesse le a szegény öreg beteges emberről ez iszonyú terhet.

Nem használ semmit. Az hajthatatlannak látszik. Este-felé megjő Gábor is. Lóhalálában sietett a városba s rögtön Caraffához megy. A szép, a deli, a nyájas arcú ifjú, úgy a mint volt úri díszében, láthatólag jó benyomást tett Caraffára s addig-addig könyörgött néki, hogy Caraffa beléegyezett. Levétette a súlyos bilincset . . . Szegény Gábor, ha sejtette volna, mily drágán fogja ő megfizetni kérelmének ezen meghallgatását!

Hogy néki ez sikerült, az reményt nyújtott néki ahhoz, hogy segíthet atyján, s a következő napokon mindent elkövetett, hogy azokat, a kiknek nézete szerint befolyása lehetett atyja sorsára, meggyőzze atyja ártatlansága felől. Járt, kelt, bizonyított, igazolt.

A jó fiú! Már-már hitte, hogy sikerült néki atyja sorsát jobbra fordítani, midőn a legkeserűbb csalódás érte őt, és a csapás az ő fejére méretett . . . Elfogatott pár nappal atyja elfogatása után ő is, és ugyanazon börtönbe zárattott, melybe atyja vettetett volt!

A jó fiú! Isten és emberek előtt érdem, szent kötelesség a gyermek atyja iránti szeretete. E vérszomjas hiénak előtt ok, alkalom volt az — egy előkelő fiatal evangélikus életére és vagyonára törni.

De hát hol is volt most az öreg Keczer András?

Elfogatása után más napra Caraffa elé vitették kihallgatásra. A becsületes ember, a hű hazafi, a buzgó evangélikus keresztyén, egy tisztességben, köztiszteletben és becsülésben megőszült valódi nemes ember állott vádlottként egy jött-ment pribék, egy urát csaló, gaz szolga előtt, kinek szivéből vagy régen kipusztult minden nemes emberi érzélem, vágy talán abban sohasem is lakozott.

Ártatlanságának tudatában büszkén, nyugodtan állott ott a hős. Szép tisztos alakja a vészben kiegyenesedett. Hosszú ősz szakállá úgy ömlött végig fekete gyászruháján, mintha csak jelképezni akarta volna a szenvedő, gyászba borult ártatlanságot. Arczán a nemes nyugalom, a lelkiismeret nyugalmanak tükre. De a gazokat az erény ingerli.

Végig tekintett a bírakon és végig a vádlókon . . .

A birák legnagyobb részt idegenek, szolgák, a vádlók az emberi nem söpredéke.

Egy általa a házból kitiltott nyomorult — *Korpási* gróf — és egy elvetemült részeg „személy“. Arra sem méltatta többé e szemetet, hogy reájok nézzen.

— Kik voltak társaid, gazember? — rivallt reá Caraffa.

Keczer András szeméből kicsordult a könnyű s végig futott ősz szakállán, hogy e szót nem volt módjában lekötött kezeivel a nyomorult pribéknek torkára forrasztani! Ott fénylett a könnyű ősz szakállán, mint a drága gyöngy az ártatlanságban . . .

Égre emelt szemmel esküvék, hogy *ártatlanul* bántják.

— Ártatlanul? — kiáltott reá Görtz. Tudjuk machinatióidat. Tudjuk, hogy leveleztél a *munkácsiakkal*, Tökölyné, Zrinyi Ilonával.

— Rágalom!

Korpási bizonyítgatni kezdett ellene. Keczer András megvetéssel nézett végig rajta s szóra sem méltatá. Az a „személy“ is motyogni kezdett valamit; oda se figyelt.

— Nos? — megmondod, kik voltak társaid vagy nem? — kérdé tőle dühösen Caraffa.

Keczer hallgatott.

— Felelsz vagy nem? — kiáltá ekkor Caraffa, kinek szemei szikráztak a dühtől.

— Hallgatásommal feleltem! — mondá önérzetesen Keczer András. — Nem, — gondolá — felettem nem lesz hatalmatok!

Pár nappal ezután Caraffa megfordította a dolgot. Igérni, biztatni kezdett. Szabadságot, méltóságot, büntetlen elbocsátást, sőt királyi kegyet helyezett kilátásba.

Épen úgy, mint Zimmermannak.

Keczer András ajkain gúnymosoly vonult végig.

Ekkor már tudta, hogy mások is fogva vannak, hiszen veje Zimmermann nyögését hallotta a szomszéd börtönszobában, bár hangját fel nem ismerte.

Caraffa tajtékozott dühében.

— El vele a bakókhoz! Vasat e makacs lázadóra — a legsúlyosabb vasat — és kint, kint borzasztót! Esküszöm reá, hogy oly kínokon vitetem őt keresztül, melyek ezerszer borzasztóbbak a halálnál!

Keczer nyugodt méltósággal felelt:

— Nem tagadom, hogy egykor Tökölyvel harcoltam a szabadság zászlaja alatt, igaz híve voltam; de ezért már ő Felségétől, Lipót királytól amnestiát kaptam és kaptunk mind, a kik itt gyanúsítottunk. Az új vétkekre nézve, melyekkel itt vádoltatunk, nemcsak én, de mindnyájan ártatlanok vagyunk!

— Meglátom én! S parancsot ad a véreb, rettenetessé!
Február 26-dikán 1687 kezdték el kínozni.

Vén, eltörődött tagjait vitték megtörni. Tagjait igen, de lelkét, hős, becsületes lelkét meg nem törhették!

Még egyszer felszólították a vallásra.

Hallgatott!

Bevitték a kínterembe! Midőn a kamarába belépett és e borzasztó, az elvadult emberelme által fölfedezett eszközöket meglátta, összerázkódott.

Majd térdre borult. Istenét kérte, adjon néki lelket, szilárdságot, kitartást.

A bírák azt hitték, vallani fog.

— Nos, fogsz-e vallani?

Nem szólt, hanem levetette ruháját. Mintegy azt mondván ezzel: itt vagyok! Kínozzatok, ha undok lelketeknek ez kell!

És a véredek megkezdték a munkát.

Kiegyenesedék!

„Így áll az őserdők díszje, az óriási cser

A fejszés hozzá sújtani csak kételkedve mer!”

A bűn mer.

Elkezdték tagjait nyújtani, szaggatni. Recsegett, ropogott minden ina, csontja. Fel-felszisszent; de nem panaszkodék. Nem sírt, nem jajgatott.

Nem vallott! „Hazugság szájában nem találtaték!”

Izzó tűzzel égették, sütötték. Egyet-egyét rándult, fogait csikorgatta, de nem vallott.

De hallga', most szól, hangja gyöngé, alig hallani a kintől, talán vallani akar!

— Nos? aláírtad csakugyan a Zimmermann által elküldött leveleket?

Keczer csakugyan megszólalt.

— Birák! Tegyetek, a mit akartok én velem, én sem magamat, sem másokat hazugul vádolni, hamis tanubizonyosságot tenni nem fogok! Ha új bűnt kerestek, nem fogjátok megtalálni, ha a régiért, melyért *a király* adott bűnbocsánatot, akartok megölni, kész vagyok meghalni! Rajta!

Teljesen kikelt magából e szavakra Caraffa!

A legiszonyúbbat parancsolá a hóhéroknak.

Hátra gúzsba kötteté a szegény vértanu kezeit és izzó vasrostélyra fekteté őt s elkezdették elevenen sütni, hogy teste helylyel-közzel szénfekete lőn.

„S a néma légbé nem vegyült csak legkisebbke jaj.“

Keczer András ajkán megvető gúnymosoly . . .

Tovább akarták folytatni. Az orvos lépett közbe! Többet ki nem állhat, megsül, meghal.

Levették az izzó vasról. Ledobták a földre, a szalmára. Eltávoztak. De valaki keservesen zokogott. Ki lehet az? Durva szitkok érik őt, hogy sírni mer egy megátalkodott lázadó kinjain.

És belép könnyes szemekkel *a hóhér neje!*

Zokogva borul az elkinzott felé! Olajjal keni be sebeit, bemocskolt ingét, mely úgy is foszlányokra égett, mással akarja felváltani. Vajjon él-e még?

Él és megszólal:

— Ne bántsd jó asszony, nem fáj az már én nékem! Hívj nékem papot, gyónni akarok! Az asszony reszketve a felindulástól, szaladt Caraffához kérni a papot. Két jezsuitát küldtek hozzá.

— Nem kelletek! Mit akartok? El tőlem!

Másnap azután beküldték néki az ő kedvencz papját, a kendei evang. magyar papot, Lipóczy Miklóst, de *tanukul* németeket is küldtek vele.

Észrevette ezt Keczer András s azért, hogy mindnyájan megértsék, megérthessék, latinul gyónt meg.

„Tisztelendő lelki atyám — szóla —, mennél inkább közeledik végéhez siető életem utolsó pillanata, azon pillanat, melyben e mulandó és gyászos életből a tiszta lelkek országába, az Isten színe elé kell lépnem, annál szentebb kötelességem lelkemről gondot viselnem és a bűnösökhöz mindenkor kegyelmes Istennel kiengesztelődnöm, kibékülnöm. Annálfogva bűnbánattal és fájdalommal vallom, hogy én sokszor és sokféleképen vétkeztem. Az Isten törvényeit, szent parancsolatát áthágtam, inkább testemnek, mulandó, csalékony emberi vágyaimnak, kívánságaimnak éltem, semhogy az Isten szent és üdvözítő akaratát követtem volna. Kérlek tégedet jószágos menyeyei atyám, muljék el én tőlem haragod, ne fizess igazságod szerint nekem, hogy szent nevedet megsértettem; hanem légy irgalmas lelkemnek! Óh atyám, ne nézd bűnem nagyságát, hanem tekintsd a te bűnösnek is nyitva álló kegyelmedet! Ajándékozzál meg engemet is egy helylyel ama örök lakásokban, melyeket Üdvözítőm, a Krisztus készített Te nálad, a benne igazán hívőknek! Hiszem, hogy meghallgatod bűnvallomásomat, reményelem, hogy engemet, ki Tehozzád indultam, nem fogsz eltaszítani! És ha sok bűneimért a pokolra volnék is érdemes, kegyelmed ajándékozzon meg — a Jézus sebeiért, szenvedéseiért — az örök étellel!“

„A mi pedig azt az új bűnt illeti, melylyel ő Felségével szemben vádoltatom, mely miatt meg kell halnom és most meggyaláztatom, arra az állítólagos új bűnre nézve, teljes öntudattal, Isten szent színe előtt, ki minden bűnt lát és megbüntet, az angyalok, a tiszta lelkek előtt, mindnyájatok előtt, a kik itt tanui vagytok szenvedéseimnek és tanui lesztek halálomnak, nyiltan és fenhangon vallom, hogy én e bűntől teljesen tiszta, ártatlan vagyok. Semmit sem tettem, semmit sem helyeseltam, tanácsoltam, a mi új zavarokra, vagy a régiek folytatására vezetne Magyarországon, a mi ő Felségének ártana, vagy őt sértené. Előbbeni vétkeimért igen is mind megérdemeltük a halált, de azoknak még emlékezetete is kell, hogy elenyészett legyen örökre a nyert amnestia, a kegyelem

folytán. Ha ti azonban új bűnöket kutattok és a mit én néktek meg nem tilthatok, meg nem akadályozhatok, azok szerzőit megbüntetni kívánjátok, akkor nagyon-nagyon kérlek titeket, hogy engemet, a ki semmi újabb bűnnel terhelve nem vagyok, a kinek öntudata e tekintetben teljesen tiszta, lelkiismerete nyugodt, az új zavarok szerzőitől és bűnrészeseitől különböztessetek meg, azok sorából vegyetek ki! Ti, kik most engemet az életben utolszor hallotok szólani, ti lesztek ama napon, ama utolsó szigorú ítélet napján, mely mindenkire rettenetes, ti lesztek az én ártatlanságom tanui!“

„Áll néma csend, légy szárnya bent, sem kint nem hallatik.“

Halotti csend állott be! A meghatottság megdermeszté még a gonoszok tagjait is.

„És most ti reátok gondolok — e bucsú órában, — kedves gyermekeim! Különösen reád, derék fiam Gábor! Reád gyenge, kedves kis leányom, Klárka . . . A fájdalom e szavaknál egészen hallhatatlanná tevé a megtörött oroslán hangját, csak ajkai mozogtak . . . A körülállók közül a legtöbb zokogott. Lipóczy Miklós lelkész szive is elszorult, szemei könybe lábadtak . . . De majd újra erőt vett fájdalomán az öreg úr s gyenge bár, de hallható hangon folytató:

„Kérlek titeket, mondjátok meg nekik, lelki atyámat kérem, mondjátok meg nekik, hogy tiszteljék és szeressék mindenkor az Istent, ne busuljanak, ne sírjanak gyalázatos halálom miatt, méltatlan elítéltetésem miatt, mert hiszen „boldogok, kik az Urban hunynak el“, „boldogok, kik ártatlanul szenvednek és hálnak meg!“

„Keczer Klárát, özvegy Szinyey Merse Miklósnét, szeretett, kedves hugomat pedig szívem, lelkem mélyéből üdvözlöm és nagyon-nagyon kéretem — szülőink szent emlékére, vérrokonságunkra — legyen gondozója árváimnak, legyen tanácsosal, segítséggel szeretetteljes anyjok!“

„Immár elhagyom e földi életet, utolsó Istenhozádót mondok minden gyermekeimnek, köszönöm néki

egész hozzám való szeretetét, testvéri jó szívét, jóakarát, önfeláldozó ragaszkodását! Isten áldja, áldja meg őt!“

„Igazságtalan világ utolsó Istenhozzádot mondok néked is!“

Egy hírnök megvívé az érdekelteknek a halálra menőnek utolsó üdvözlését.

Midőn utolsó órája megjött, melyre mély bensőséges imádságban készült el, még egyszer összeszedte lelki erejét és Lipóczy Miklós lelkészszel ájtatosan, kegyesen megimádkozván, Istenével kiengesztelődve, nyugodtan indult utolsó útjára.

A gyalázatos börtönből, tagjai erőtlenek, lábai a köszvény és az irtóztató kínok folytán tehetetlenek lévén, inkább kivetített, mint sem kiment. Künn azután egy szánkára fektették, mellé Lipóczy Miklós lelkész ült és nagy csapat katonaság kíséretében elvitték a városháza elébe, hogy meghallja halálítéletét.

Itt mindnyájoknak a városháza ablakából felolvaszatott az ítélet. Borzasztó ítélet volt az!

De hát meg volt-e erősítve? Meg! Ki erősítette meg? I. Lipót császár, a király!

A leggyorsabb futár vitte azt fel Bécsbe I. Lipótnak. És I. Lipót aláírta azt.

A futár márczius 3-dikán érkezett vissza és a foglyoknak még aznap tudtokra kellett adni az ítéletet.

Ott állottak hárman! Kik között Keczer András, a mint a szánkán feküdt, nagy nehezen bírt reá ismerni megtörött, elsápadt, elvénült vejére: Zimmermannra. De reá ismert és összeborzadt.

És elkeseredve látta mellette állani: Rauscher Gáspárt és Baranyai Ferenczet! Persze erős katonai fedezet alatt mind! De hát hogy és miért kerültek ezek ide? Tépelődek magában Keczer András.

Hogy, hogyan és miért került oda Zimmermann, azt már fentebb láttuk, Rauscher Gáspár és Baranyai Ferencz pedig hasonló módon, hasonló okból.

— — — — —
— — — — —

Az óra végre 12-tőt ütött!

Ekkor olvastatott föl az ítélet!

Görtz jelt adott, hogy a felolvasott ítélet ellen senki szava ne hallassék, s a katonaság elkezdett dobolni.

Baranyai Ferencz protestált. Hazai jogra hivatko-zék, apellált, de hangja elnyomatott a zaj által. De az ősz Keczer András férfias hangja túlszárnyalá a zajt! Meghatóan hivatko-zék Keczer András ártatlanságára és szenvedéseieért Istent hívta fel a bosszúra!

Az összegyűlt polgárság jól ismerte Keczert, ki közöttük őszült meg tisztességben, becsületben és köz-tiszteletben; zajongni kezdett az ítélet ellen!

De a katonai karhatalom szétszórá őket!

Az elítélteket pedig erős fedezet alatt visszavitték börtöneikbe, vissza a gyalázatos helyre.

Egy óra múlva hozzájok ment Görtz és a Caraffa nevében utolsó kívánságukat tudakolá.

Zimmermann nejét kívánta még egyszer látni! És gyónni akart. Nejét nem bocsáták hozzá. Papul meg Peritzhoff jezsuitát küldték néki, a ki őt megcsalá.

Keczer András papot kért. A jezsuitát küldték. Nem kellett néki. Lipóczy Miklós jött.

Imádkoztak.

— Mi a kegyelmed utolsó kívánsága? — kérdé Lipóczy.

— Caraffával szeretnék beszélni.

Lipóczy csodálkozva nézett reá s elment Caraffá-hoz. Caraffa azon reményben, hogy talán vallomást fog tőle hallani, meglátogatta Keczer Andrást.

Nagyon csalódott!

— Egy kérelmem van tábornok úrhoz! Ne mar-czangoltassa szét testemet holtom után s engedje meg, hogy boldogult, feledhetlen nőm mellé temessenek a keczer-pekléni családi sírboltba!

Caraffa dühösen felelé:

„Az ítéletet szószerinti értelmében fogom végre-hajtatni.“

És becsapta az ajtót.

Lipóczy Miklós lelkész könyes szemekkel tekintett a szegény csalatkozott Keczer Andrástra. És Keczernek jól esett e részvét. Istennek s Lipóczynak ajánlá gyermekeit!

Rauscherhez is elküldötték a jezsuitát s az ott kifejtette minden ékesszólását.

Rauscher csak nézte-nézte és nyugodtan, szótlanul folytatá csendes imádságát, lelkében a mindenhatóhoz emelkedvén, hitben vele egyesülvén.

Baranyaihoz is benyitott e lélekkufár. Baranyai lenézéssel, megvetéssel tekintett reá. Mennél inkább akart az szólani, annál buzgóbban hangzott fel Baranyai ajkáról a zsoltár s annál erősebb hit tükröződött vissza Baranyai megdicsőülő vonásain, annál bensőségesebbé lón imádsága.

Szégyennel távozott a háromtól Peritzhoff.

... A kivégzések napja van!

Márczius 5-dike!

Az óra 10-et ütött!

A foglyok kivezettettek börtöneikből.

Megszólalt a repedt harang.

Vészharang volt az. Csak tűzre, árvízre vagy kivégzésre szólt.

A börtönből a vesztőhelyig tömérdek katona áll két sorban felállítva.

Minden ház ablaka tele zokogókkal.

Különösen a Keczer-család e téren álló egyik háza.

Az első, a kit a vérpadra felvezettek, Zimmermann volt.

Némi reménysugár látszott arczán.

Megragadták a bakók s kezdték vetköztetni.

Szólani kívánt. A sokaság elnémult.

— Uraim, kegyelmet kérek! — mondá német nyelven. Háromszor ismétlé e kérést, de csak azt látta, hogy meg van csalva.

Újra megragadták a bakók s a következő pillanatban felszökkent vére *csonka* jobb kárjából, melyet tőből vágtak le.

Nagy lármát csaptak erre a véredek, mert Zimmermann az ígért kegyelmet követelé. Szavai elmosódtak.

A csábító jezsuita mellé lépett, de Zimmermann a német evangélikus liturgiából vett felkiáltással halt meg: „Jézus, Dávidnak szent fia könyörülj rajtam!”

A kassai hóhér hátulról nyakához vágott, de rosszul érte, késsel kellett elmetszeni torkát . . .

Most Keczer András következett!

Míg vértanú társai gyalog mentek a vérpadhoz, őt lassan kellett szánkán vinni, mert korommá égett testét nem bírta. Az úton folyton gyermekeire gondolt. Majd meg imádkozott. Kérve-kérte Lipóczy Miklós lelkészt, a ki őt a vesztőhelyre a szánon kísérte, hogy látogassa meg nővérét és gyermekeit, mihelyt vége lesz és nyugtassa meg őket, a hitnek szavával, az Isten igéjével: erősítse meg, aczélozza meg lelkeiket, hogy ne essenek kétségbe gyalázatos halálán, leljenek vigaszt abban, hogy ártatlanul, hogy hitéért, a szabadságért hal meg. Meghal, mert becsületes kívánt maradni! És kérve-kérte őt, hogy menjen Caraffához és ismételten könyörögjön nála, hogy engedje meg legalább holt tetemeit boldogult kedves neje mellé temettetni.

Azután újra imádkozott.

Midőn a bakó hozzá lépett, levette ujjáról drága arany gyűrűjét s oda adta néki nyugodtan mondván:

— Csak bátran és gyorsan!

— Ne féljen kegyelmed, meglesz! — felelé a bakó.

Leválták a büszke, törhetlen főt.

A piros vér ráömlött fehér, galambbősz szakállára . . .

Utána jött Rauscher Gáspár . . . Csak arcza lett halaványabb.

Végsőnek következett Baranyai Ferencz.

Felhangzott a zsoltár e buzgó református ajkairól . . .

A mi erre következett, irtózom leírni. Fellázad kétszáz év után is annak elmondásán az ember, a keresztén vére, szive . . .

Még ki sem hült az áldozatok vére a gyászpiaczon, már is maga elé rendelé Caraffa Lipóczy Miklós lelkészt, hogy megtudja tőle: mit vallott az öreg Keczer?

Lipóczy meghökkent, de meg nem ijedett, midőn

a katonák Caraffa tábornok parancsából felhívták és felkisérték őt annak lakására.

— Mit vallott az öreg Keczer? — rivallt reá Caraffa, figyelembe sem véve, annál kevésbbé viszonzva a lelkésznek illemparancsolta üdvözlését. A türelmetlen kíváncsiság tükröződött vissza Caraffa zord ábrázatán és be sem várván Lipóczy feleletét, hirtelen megtoldá kérdését ezen másodikkal:

— Hogyan fogadta a halált az öreg pártütő?

— Méltóságos tábornok úr — felelé nyugodt méltósággal Lipóczy, Keczer ev. egyházunk szokása szerint gyónt meg.

— Hát azok mik?

— Nálunk nem szokás a bűnöket valamely szögletben pap előtt, annak fülébe egyenként „lemormogni“, hanem mindenki nyilvánosan, az egész gyülekezet előtt, őszintén és nyíltan bűnösnek vallja magát és bevallja, hogy Isten parancsolatait többszörösen áthágta. Ez pedig úgy történik, hogy a lelkész felolvassa a gyónó-formulát s azt mondják utána a gyónók. Némely helyütt ugyan szokás az is, hogy a gyónók magok mondják el a gyónó formulát.

— Hát ennyi az egész? — jegyzé meg Caraffa gúnynyal.

— Nem, mert hiszen a mi ev. egyházunk gyakorlata is megengedi az egyeseknek, ha nehéz bűn súlya nyomja lelköket, hogy azt külön gyónják meg, hogy háborgó lelkiismeretük megnyugtatható s ők a szent írás vigaszával megerősíthetők legyenek; nehogy valamiképen Isten irgalmában kételkedjenek és azt higgyék, hogy Isten irgalma sem képes bűneiket megbocsátani.

— Hogy gyónt hát Keczer?! — Kiáltá Caraffa türelmetlenül s már haragosan vontá össze sötét szemöldökét.

— Keczer András az általános formula szerint gyónt meg. Meggyónta az igazságos és irgalmas Isten előtt és elöttem, hogy ő bűnös, gyarló ember. De egyúttal azt is meggyónta, bevallotta, hogy néki semmi olyan különös, titkos bűne nincs, melyet külön kellene meggyónnia,

mely lelkiismeretét nyomná. *Sőt biztosított engemet arról is, hogy azon bűnre nézve, melyért (állítólag) halállal büntettetik, teljesen ártatlan.*

Caraffa nagyot dobbantott lábával a padlón s düh-től szikrázó szemekkel nézett a bátor papra. Valóban, ezen derék, bátor hitvallónak mondható ev. lelkész megérdemli, hogy elismeréssel szóljunk az ő vésztől vissza nem riadó bátorságáról.

Caraffa neki állt s egész dühvel kérdezé:

— Hogy merészli ezt nékem szemembe mondani?

— Kérem, — válaszolá Lipóczy nyugodt, komoly hangon, — e vallomását Keczer latin nyelven tevé, több odahívott német úri ember jelenlétében, azok, mert miatok nem szóltak Keczer magyarul, mivel kívánta, hogy megértsék, azok, ha kívánja méltóságod, ismételni fogják szavait.

Caraffa ajkaiba harapott.

— Szóljon haláláról!

— Hogy mily lélekkel halt meg ezen öreg úr, a ki 64 évet élt már, azt röviden mondhatom el.

— Csak hamar, rajta!

— Úgy fogadta a halált, „mint a hogy a tékozlók a gazdag lakomára sietnek,“ kimerült volt ugyan testileg, de nyugodt, törhetlen lélekkel, a nélkül, hogy legkisebb jelét adná lelke nyugtalanságának vagy talán zavarának, a legnyugodtabb lélekkel ölelte meg a hozzá közelítő halált.

— Elég! Mehet! — veté oda Caraffa s ingerülten csapta be a szomszéd szoba ajtaját, melybe távozott.

Az nap még, alkonyatkor, iszonyú látványnak voltak szemtanúi az e téren álló házak lakói. Jöttek haza lege-lőről a disznók s neki állottak annak a nagy tócsa vér-nek, mely az áldozatokból a téren összefolyt s neki azok beleinek, miket a hóhérok, midőn az áldozatok fej, s jobbkar nélküli testeit négyelték, hogy a város négy fő útján (negyedenként) kiállítsák, ott hagytak vagy ott felejtettek? Majd kutyák is csatlakoztak a disznókhoz!

Irtóztató — és ez — ártatlan, becsületes, tisztesség, előkelő, magyar nemes emberekkel történt!

Ne zajongj szív, ne lázadj vér!

A négyelést az eperjesi bakó végezte késsel, hál-tával, bárdal, a hogy ment. Segítettek néki segédei. Midőn már az áldozatok össze voltak vagdalva, azon szánkára vetették testdarabjaikat, melyen az öreg sze-gény Keczer a vérpadhoz kihozták s azután kivitték a lócsei, a szebeni, a bártfai és a kassai útra, a városon kívül s ott a testnegyedeket az akasztófa keresztfájára függesztették, az áldozat fejét pedig a felett egy nagy vasszeggel az akasztófa oszlopához szegezték.

Caraffa németjei naponként kilovagoltak megnézni, ha vajjon ott vannak-e még? . . .

Velök lovagolt ki gyakran Caraffa neje is, a ki ama iszonyú napon, midőn a lócsei bakó a Baranyai fejét egy ügyes sujtással csapta el, az ablakból, honnan az egész kivégzést nézte, „nagy hévvel tapsolt“, — mintha csak színházban lett volna; — — — nő volt-e ez a néember?

* * *

A szerető gyermek merészelt apjáért könyörögni. Keczer Gábor ott járt Caraffánál atyjának szabadon bocsátását kérni. Megengedte ugyan Caraffa, a mint lát-tuk, Keczer Gábor kérésére, hogy az öreg, beteg lábú Keczer Andrásról a súlyos vasak levétessenek, de mivel Gábor ezzel be nem érte, hanem szeretett, ártatlannak tudott atyját ki akarta szabadítani a gyalázatos kínok alól és e czélból a többi biráknál is, és nemcsak Caraffá-nál járt, könyörgött, sőt kérése támogatására minden ismerőseit, jó barátait is — a milyen sok volt — fel-kérte. Caraffa azon ürügy alatt, hogy valami rosszban töri fejét, pár nappal, némelyek szerint másodnapra atyja elfogatása után, elfogatta őt.

A közszeretben, köztiszteletben állott, általában teljesen ártatlannak ismert ifjúnak, kinek szelíd, kedves, vidám lényé, finom, sok nyelvismerete által ritka magas-fokúvá lett műveltsége, mindenkit elbűvölt, a kivel csak érintkezett, elfogatása általános megütődést, meghökke-nést keltett!

Többen szólaltak föl mellette! Nem használt semmit! Az alsó kapu egyik bástyaszobájába záratott be! Innén vitték őt fel a városházára kihallgatásra.

Teljesen ártatlannak vallotta magát!

Ráfogták, hogy tudomása volt atyja lázadási tervéről s mivel atyját védelmezni merte, mert „felségsértőt“ védelmezett, e bűnért halállal kell lakolnia.

Meghallották ezt barátai. Caraffához rohantak. Kértek, könyörögtek, esdekeltek. Mind nem használt az semmit! A többi birákhoz siettek! Mit tehettek azok, hiszen ők jól tudták, hogy: „fejére szól, ki szót emel!“

Ifjú, szép fiatal neje ment érte könyörögni. Térden állva esdeklelt ártatlan, fiatal, jó uráért!

Hasztalan, a hiéna vért szomjazott.

Hivatkoztak reá, könyvek között zokogva mondá a fiatal nő, hogy Keczer Gábor atyja, az ő apósa, iszonyúan lakolt bűneiért, ha volt bűne? Elég legyen a fiúra atyjának irtózatos halála, atyjának kínjai, atyjának gyalázata! Hidegen utasították ki!

Keczer Gábort, életének utolsó napjai egyikén, midőn, mint már több ízben is, börtönéből kihallgatásra, a városház termébe vitették, megszólítá Medveczky Mátyás városi tanácsos, a vértörvényszék egyik bírása:

— Keczer Gábor! Nem szereted te az életet? Nem vonz téged valami vissza az élet örömei közé? Lám, én sajnálom ifjú életedet s azért fölemlítém előtted, hogy még volna mód azt megmenteni!

— Mi volna az? — kérde Keczer Gábor.

— Hagyd el azt a lutheránus vallást! Lásd, én is lutheránus voltam, de elhagytam azt, mert hiszen az csak újabbkorú s talán inkább csak csalódáson alapul az a ti hitetek, hogy abban üdvözülni lehet; míg az egyedül üdvözítő, szent r. katolikus vallásban, látod, én üdvömet bizton feltalálom!

— Uram! Az élet kedves minden élőnek. Még a pormászó féreg is ellenáll, csakhogy megmentse azt; az embernél pedig annál természetesebb dolog az, hogy ahhoz ragaszkodjék. Annyira, hogy még ha el akarja is azt

vetni, fellázad ellene természete. De, uram, az élet csak akkor kedves, ha azt *becsületben* birhatjuk. Ha arról van szó, melyiket áldozzuk fel: a becsületet-e vagy az életet? akkor az élet szót sem érdemel. Szeretett atyámat gyalázatosan megölték, házám, családom becsülete megtaposva, minek nékem az ilyen élet? Mit ragaszkodjam én még *becsületem*, lelkiismeretem árán is az ilyen élethez?

— Hiszen itt nincsen szó becsületedről!

— Miről van hát szó?

— Tévelygésedről, hitedről . . .

— Mit? Én szeretett evangyéliumi egyházamat tagadjam meg? Kiszakítsam magamat azon közösségből, melybe hitem által üdvözítő Jézussal léptem? Lelkiismeretemet tiporjam el? De uram, nagyon csalódik az, a ki azt hiszi, hogy egy Keczer ilyenre képes! Drágább nekem hitem, mint becsületem, s ez meg százszorta drágább, mint sem életem!

Elvitették vissza börtönébe.

Jól tudta mi vár reá! De nem ingadozott! Keczer András fia nem ingadozhatott! „Nem szül gyáva nyúlát Nubia párducza.“ Egytől ugyan irtózott lelke, valahányszor reá gondolt. Össze-össze borzadt; de újra, meg újra felegyenesedék lelkében. Testi ereje ugyan a sok lelki hányattatás, a gyalázatos börtöni levegő miatt hanyatlani kezdett, de nem törött meg ereje, még olyankor sem, midőn a „kínpadra“ gondolt.

De nem, e csapás nem érte őt és nem érte társait sem.

Hát társai is voltak? Voltak bizony, fájdalom s nem egy. Ő is értesült róluk!

Legelső volt Sárossy Márton. De hát mit vétett ez? Mit? Hát írni mert édes atyjának, Sárossy Menyhértnek, Munkács vára hősieis védelmezőjének. Csak arról írt, miképen áll a gazdaság s tanácsot kért az öreg úrtól: mit, hogyan és miképen, mikor tegyen s reá fogták, hogy a lázadókkal levelez! Tehát a fiú ártatlan dolgokban sem levelezhet atyjával?! Hiszen még a legszigorúbb egyházi átok, a r. katolikus egyház legsúlyosabb

büntetése alatt nyögőnek is meg volt engedve vérével ártatlan érintkezése, így parancsolja ezt még a legsúlyosabb büntetés esetén is a „keresztény szeretet“, de Caraffa ezt nem ismerte. Úgy látszik ő reá nézve e szó nem létezett. És Sárossy Márton, ki rend szerint Nagy-Sároson, birtokán gazdálkodék, ez időben pedig Kis-Szebenben tartózkodott, hol háza volt, elfogatók s egy sötét éjjel bilincsekben Eperjesre hozták, hol is rögtön azon börtönbe vettetett, mely a város közepén állott, ott, hol most az úgynevezett Neptun-kút áll.

Jó Sárossy Márton, ha gondolta volna, hogy ez leszen sorsa idehaza, nem igen menekült volna el Munkács várából 1685-ben.

Ez úgy történt, hogy Sárossy Márton 1685-ben, midőn atyja oldala mellett a munkácsi várban tartózkodék, egy éjjel értesülvén, hogy az ostromló német sereg mélyen alszik, mert vezérei, főparancsnokukkal, Schultz tábornokkal együtt jól beboroztak, reátört a német táborra, azon keresztül vágta magát, azután pedig haza sietett, elfogadta a nagy amnestiát, I. Lipót kegyelmét és mint láttuk, megnősült, Keczer András leányát vevén nőül; gazdaságának élt, távol tartván magát minden néven nevezendő politikától. Szép hőstett volt az egy ifjútól! Hiszen Sárossy Márton most is épen, hogy 25-ik élet-évét élte!

Keczer Gáboron és Sárossy Mártonon kívül ezen időben elfogattak még:

Fleischhakker György, Zimmermann barátja.

Medveczky Sámuel, városi tanácsnok, ki hitét sem rokona, sem felesége kérésére el nem hagyta, bár ez úton életét mentette volna meg.

Schönleben György, a bécsi udvarban ismeretes előkelő védője Eperjes városának és az evang. egyháznak — és Guth Zsigmond.

Guth Zsigmond ekkor már vak, a ki kitért. Egykor collegiumi gondnok és felügyelő, városi tanácsos. Kiváló jogtudós.

Bekövetkezett a második *vérnap*: márczius 22-dike.

Virágvasárnap előtti szombaton volt!

Keczer Gábornak, nem ugyan mint némelyek mondják az utolsó ebédet, de az úrvacsoráját fölvenni, az akkori eperjesi ev. tót paptól, Andricius János Andrástól megengedettett. (Fleischhackert Quendel német ev. lelkész látta el lelkiekben. Vigasztalta. A többiek nem kértek, nem fogadtak el semmit!)

Andricius* jó barátságban állott Keczer Gáborral.

Könyes szemekkel jelent meg nála. Mély bú tükröződött orcáján. Szomorúság és keserűség fogta el lelkét.

Meglátta ezt Keczer Gábor.

— Ne busulj miattam, tisztelendő barátom, én készen vagyok mindenre! Tudom, hogy a halál vár reám. Meg kell halnom, mert evangélikus, mert magyar és mert Keczer vagyok! A tiszteletreméltó András fia! Méltó maradok atyámhoz.

— De ily korán, ily ártatlanul meghalni!

— Te tudod azt, hogy él az Isten, ő nékem is atyám! Ha meg kell lenni, legyen meg; én hívnek akarok taláztatni s épen azért hivattalak, hogy kezedből az úrvacsoráját felvéve, Istenemmel kibékülve, megváltómmal egyesülve, úgy haljak meg, mint jó ev. keresztyén s mint magyar emberhez illő. Nem tudom, nem vár-e reám még halálom előtt meggyaláztatás, undok megcsufolás, megkínzás. Szükségem van e lelki erősítésre, e vigaszra, lélekre.

— Kérlek . . . kezdjük meg ez utolsó szertartást!

Megkezdődött a szertartás!

Milyen szertartás lehetett az! Milyen lélek lehetett abba öntve, melyet egy halálra készülő hős vett fel!

A szertartásnak vége lett.

Az ór bejött! Int az óra! Körülvették az egykor oly deli, oly életszinű, most a börtön levegőjétől sápadt, betegesnek látszó ifjút a katonák. Megtöröttség nem látszott arcán, hanem ott honolt most is „a szelidség jellege“. Erősen körülzárták őt és az őt kísérő Andriciust

* Bátor jeles pap. Papi hűségéért börtönnel lakolt később.

a katonák! Ő biztos nagy léptekkel indult utolsó útjára! Az alsó kaputól felfelé a piaczon a városháza felé vitt útja, hogy az ítélet kihirdetését meghallgassa. A merre ment, megszólalt a részvét, megszólalt a fájdalom, sírás, zokogás, átkozódás hallatszék az őt sajnáló polgárság ajkain. Tiltakozások és apellálások hangzottak. A tömeg zúgott, nyugtalankodott.

— Siessünk! — inté környezetét maga Keczer Gábor.

A menet most épen a Keczer-ház előtt haladott el. Gábor egy szomorú bucsúpillantást vetett a házra, melynek lelkét, apjával, kiölték.

Annál inkább sietett, minél nehezebb bút keltett ez utolsó bucsúpillantás lelkében.

De íme, alig haladnak pár lépést, éles sikoly hallszik a sokaságból s fájdalmas jajkiáltás.

Gábor megrezenve tekint körül. És a mint egy pillanatra megáll, ketté válik a kísérők nagy tömege s abból egy mély gyászba öltözött, még bánatában is igen szép, fiatal leányka rohan elő s félretaszítván a kísérő katonát, Gábor nyakába borul.

Keczer Klárika volt, Keczer Gábor húga.

Meglátta, hogy Gábort viszik. Kétségbeesett fájdalomában mivel sem törődve, hozzá rohant.

Megöleli Gábort, keblén zokog keservesen. Zokog az egész kíséret, még a durva katonák is meghatottan állanak körül, részvéttel tekintve a szegény leányra.

— Gábor! Gábor! — sikolt Klárika — lelkünk utolsó reménye, szívünk egyetlen vigasza! Mi lesz belőlünk, ha téged is elveszítünk? Hát nem elég-e, hogy gyalázatosan megölték atyánkat, még téged, kinek helyette atyánknak kellett lennie, téged is elveszítsünk? Atyánkból semmi sem maradt nekünk, csak ama borzasztó vérpadon kiömlött vére, mely égre kiált bosszúért, igazságért! Hát az ő vérét a tiédde akarják-e összevegyíteni? Gábor! Gábor! ne hagyj el bennünket! Ne hagyj el bennünket!

— Vigasztalódjál, kedves húgom, Klárikám — mondá Gábor a megilletődés, a fájdalom hangján s szemében könnyű jelentkezett, de majd megerősödék újra s folytatá:

vigasztalódjál, vannak rokonaink, rokonaitok, jó barátaink! jó embereink, gondjuk lesz reátok!

— Nem, nem! Ha téged is elveszítünk, védelem nélkül maradunk; olyanok leszünk, mint a szétszórt nyáj, bármely kósza farkas megszaggat bennünket. Ne hagyj el! Ne hagyj el!

— Ne félj, Klárikám, él az Isten! Az égből alá ti reátok tekint atyánk, a vértanú s anyánk, az angyal!

— De ki véd meg bennünket itt a földön, ki véd meg bennünket, ha te sem leszel többé közöttünk?

— Ha Isten veled, ki ellened!? Az Isten él! Semmit sem veszíthet, a kinek hite van! Az élő Istenre bízlak tégedet. Ne sírj, ne sírj. Ha Isten veled, nincs mit félned!

— Jaj, jaj én árva: jaj, jaj én szegény — zokogta a szegény Klárika keservesen, kétségbeesetten.

— Klárikám, lelkem, az Istenre kérek, ne tedd nekem nehezzé ez utolsó utat. Nekem ez utat meg kell tennem, hagyjad meg nekem azt az örömet, hogy minél előbb legyek túl rajta, hagyjad, hogy mielőbb egyesülhessek apámmal, Krisztusommal — ott az örök boldogságban, ott, — honnan mindenkor szeretettel fogok reád tekinteni én is, reád fog tekinteni apánk, anyánk!

Nem is szólt többé a szegény szerencsétlen gyermek, csak zokogott, keservesen zokogott. Összeroskadt. A katonák félretolták, félretaszították őt s indultak előre s Keczer Gábor tört szívvel, de törhetlen lélekkel lépdelt köztük, különösen, hogy újra hallotta, hogy Klárika föleszmélt s még a távolból is sikoltva kiált felé bucsúszavakat és hallotta a sokaság hangos sírását.

Oly gyors menetben siettek a katonák Gáborral, kinek oldalától Andricius egy tapodtat sem tágított, hogy korábban még, mint sem a többiek a többi foglyokkal, állottak meg a városháza előtt.

Menetközben mintegy magát is vigasztalni akarván, azt mondja Gábor Andriciusához:

— Tisztelemmel barátom, szent atyám! Én e napot nyereségemül tekintem. Ma meglátom Krisztusomat, a kit szerettem, imádtam mindig! Az, a kié szívem, lel-

kem, mindenem, az tűnik fel ma nékem, színről színre fogom meglátni megváltómat.

Andricius szomorú arczczal, de hittelt intett néki igent.

— De, megvallom — mond újra Gábor — egy dolog aggaszt engemet. Irtózom a kínpadtól.

— Attól ne félj uram! Attól fölmentettek.

Keczer Gábor pár perczre elhallgatott. Csendesesen imádkozott! Egy nagy sóhajtás repült el ajkáról.

Megérkeztek a városháza elé.

— Óh — mondá Gábor — ha nékem azt megengednék, hogy én ezen udvarba itt bemehessek és ott még térden állva, még egyszer imádkozhatnám, hogy lelkemet, magamat, megváltómnak ajánlhatnám!

— Megkérem a katonákat — felelé Andricius.

Megkérte. Megengedték! Bement az udvarba, ott letérdelt s következőleg imádkozék:

— Úr Isten! jó atyám! Irgalomnak és kegyelemnek Istene! Íme itt állok, hogy belépjek szent hajlékodbá, szent színed elé. Irgalmazz nékem bűnös embernek, tekints kegyelemmel reám; vedd el tőlem bűnöm büntetését és vedd fel kegyelmesen lelkemet, mely már megelégette ezt a földi életet. Nem, így nem kívánok élni. te adj énnékem, esdeklek, könyörgök, életet ott a más világon! Atyám! Óh jó atyám! Üdvözítő Jézusom, megváltóm: légy, szivem, lelkem mélyéből kérlek, légy közbenjáróm az Atyánál. Te, kibem hogy hittem, mindig oly boldog valék, te légy segítóm, te légy gyámolóm; Szent lélek úr Isten, óh szállj alá, szállj szivembe, szállj lelkembe, taníts meg igazán imádkozni; te, te öntsd a vigasz balzsamát megfáradt lelkembe s én, én nem fogok félni...

— Uram, keljen fel, itt az óra! — figyelmezteti őt az udvarba lépő katona. Andricius meghatottan hallgatta ez imádságot.

Keczer Gábor arczán a megdicsőülés tükröződött vissza.

Az elítéltek megjöttek, Keczer Gábor hirtelen felkelt.

Az óra ütött. Az ítéletet felolvasták. I. Lipót ezen ítéletet is megerősítette.

Keczer Gábor, Sárossy Márton, Fleischhacker György, Medveczky Sámuel és Schönleben György elítéltettek.

„El fog vágatni előbb jobb kezök, azután a hóhér egyenként fejüket veszi, átadván az élőt a halálnak!”

Keczer Gábor a félelem legkisebb jele nélkül hallgatta meg az ítéletet. Nem is busult, hiszen el sem fogják undokítani a „kínzópadon”.

A többi elítélt is nyugodt elszántsággal fogadta az ítéletet, csak Sárossy Márton nevetett vérfagyalalóan. Meg volt már háborodva.

Kiadatott a jel. Megszólalt a dob! Meg a repedt harang. Sírva hullámozott a tömeg. A menet megindult a vesztőpiacra, a collegium északi bejárata elé.

Ekkor megzendül Keczer Gábor ajkán német nyelven ama gyönyörű ev. egyházi ének: „Herr Jesu Christ, meines Lebens Licht“ („Krisztus te vagy az én életem”) és a többi elítélt énekli utána nagy áhitattal, nagy bensőséggel.

Öt elítélt énekli „a vértanuk dalát!”

Ezen egyházi énekkel érték el a vérpadot.

Keczer Gábor félelem nélkül, biztos léptekkel lépett fel a vérpadra. Drága, vállairól lefüggő mentéjét átadta azon szolgának, a melyik elterítette a szőnyeget, melybe megcsonkított teste volt takarandó. Azt mondja a szolgának: kössék be szemeit. Ő ezalatt is imádkozott. Erre letérdelt. Félre hajtja ruháját vállairól s csupasz nyaka tűnik elő. Összeteszi kezeit, imádkozik. A bakó keze eddig még nem érintette őt. De most sujt a bakó.

Oly erősen sujtott hozzá a bakó, hogy feje a vérpadról leugrott a sárba, a hol azután hirtelen felkapta azt Keczer Gábor kedvencz juhásza és hogy a további meggyaláztatástól megmentse, elrejtette s eltünt vele a sokaságban.

Megcsonkított testét azután egy rokona szomszédos házába vitték, ott betették a koporsóba s onnan elszállították atyja házába.

Viszontlatta őt tehát még e földön Klárika!

De milyen viszontlátás volt az! Szívzaggató.

Gábor fő nélkül, megcsonkítva!!

Következő napon nagyon-nagyon szomorú gyász-kiséret vonult Keczer-Peklénbe.

Négylovas kocsin vitték haza a drága halottat, az oly korán kivégzettet.

Nem írható le bánatos nevének, ki ez időben egyik ájulásból a másikba esett, fájdalma, bánata!

Leírhatatlan a szegény Klárikának kétségbeesése, a rokonok, barátok, tisztelők, ragaszkodó, hű szolgák fájdalma, bánata.

És még ez is kegyelem volt. Még ez is kegyelem volt, hogy össze-vissza nem vagdalták és a négy útra nem függesztették ki tagjait!

Keczer Gábor után a vérpadra sógora, Sárosy Márton lépett vagy nem is annyira lépett, mint felvezetett, felvonszoltatott. Ez, mióta a poroszlókat látta, folytonosan csak nevetett, de oly iszonyúan, vérfagy-lalóan, hogy irtózat volt látni! A mint azután felért a vérpadra és a vért látta, bőszültté lett s örülségi rohama kitört rajta. Meg kellett őt kötni. Csak Lipóczy Miklós bírta volt őt csitítani. Az vezette őt karjánál menet közben is. Most is, midőn ismét elővette őt a görcsös reszketés, az állott mellette, az tartotta még, némileg féken a lelkét. Ő reá hallgatott, mert hiszen neki gyónt meg utolszor, mint jó hű lutheránus. Szerette is, tisztelte is. Ifjú teste, alig volt 25 éves, a börtönben a vas alatt a dohos légben megtörött a megtörő lélekkel s alig-alig birt néha állani is.

A kassai hóhér hirtelen vetett véget ifjú életének.

Ő is ugyanazon kegyelemben részesült, hogy szolgálai elvihették holt, megcsonkított tetemét és eltemethették azt. Azzal együtt temették, kivel életében is oly sokat volt, kit életében is szeretett, Keczer Gáborral együtt mentek a halálba, együtt a sírba.

Szegény neje megtörve kísérte a kocsit, mely ifjú életének örömét, mindenét vitte a másvilágra,

Sárosy Márton után Fleischhacker György és Medveczky Samu következett. Az egyik mellett Quendel ev.

lelkész, a másik mellett annak ev. lelkésztársa végezte a vigasztalás munkáját. Fleischhacker bátor lélekkel halt meg, nejétől, leányától és unokáitól még útközben elbucszúván. Medveczky, midőn a vérpadra lépett, csodálkozva mondá, hogy ki sem hallgatták, nem is vádolták. csak elítélték és most meg kell halnia. A vérpadon eligazgatta a szőnyegeket, mert össze voltak göngyölgetve. Maga kötötte be szemeit, azután letérdelt és azt mondá: Uram Jézus, kezeidbe ajánlom lelkemet! Német nyelven szólott s csak odáig jutott: Herr Jesu in dei — ekkor elvágta fejét a bakó.

Utolsónak maradt Schönleben György. Arra kérte a bakót, ne kösse be szemeit. Nem hallgatott reá. A tábori bakó végzett vele. De igen ügyetlenül, mert háromszor is hozzá kellett sujtania.

Nyugodtan, méltóan halt meg ő is.

Testeiket, mint a Keczer Gáborét és Sárossyét is, drága pénzen vásárolták meg rokonaik, de fejeiket a bitóra szegezték, kivéven a Keczer Gáborét, mert az eltűnt, azt meg nem keríthették.

De szentelt földbe Caraffa nem engedé őket eltemtetni. A Sebes felé vivő út melletti külváros egyik kertjében temették el mindhárman, naplemente után. Egy kertben, csak így engedte azt meg Caraffa. Csak néhány rokonnak volt szabad jelen lennie. Sírjukon egy egész kis domb emelkedett. Ez azonban később lehordatott s ma már senki sem tudhatja, hol van e három vértanunak sírja.

* * *

Fordítsuk el immár tekintetünket e véres piacról, mert hiszen kifáradt már szemünk a sok kín, a sok igazságtalanság, a gyalázatos emberirtás látásán, elborzadt már lelkünk ennyi ártatlannak gonosz, embertelen megölésétől, lázad már vérünk hitünk bajnokainak, hazánk hű fiainak, az emberi nem nemesebbjeinek ilyenén kiirtása felett, pedig még nincs is vége, mert a befogatások tovább folynak, tovább az állatias vérengzés s újra öl

a bakó, s az előbbihez hasonlóan vagdalja le a jobb karokat, négyel s leszedi az áldozat fejét, újra ontja az ártatlanok véréét.

1687 április 16., 22., május 6., 9., 14-dikén vérezenek el:

1. Feldmayer Simon, ki öngyilkos lesz a börtönben, lófarkra kötve kivitetett és felnégyeltetett.

2. Székely András. E bátor nagyidai nemesnek nem használt, hogy elhagyta ref. hitét s gyermekeit a jezsuitáknak adta. A bakót megcsókolta. — Mind hasztalan!

3. Bezegh György, zólyomi nemes, egykor Tököly tanácsosa. Szívét drága pénzen fia vette meg.

4. Radvánszky György. Ez előkelő zólyomi nemes a kínok alatt meghalt. Kutyapeczér vitte a kínpadhoz, ott felnégyelték egy deszkán. — Fejét is levágták.

5. Wéber Frigyes és testvéröccse:

6. Wéber Dániel, ki szintén elhagyta hitét.

7. Roth János, ki megkínóztatván, 10 ezer talléron menekült s később e bíróság eljárását a pozsonyi országgyűlésen elmondotta, mint szemtanu.

8. Palásthy Gábor, nyitrai nemes, Tököly legbátrabb vitéze. Megszökhetett volna. Nem tette. Körmei alá szögeket vertek. Kimondhatatlan helyre tüzes vékony vas-huzalt dugtak; pedig, mikor kínzani kezdték, már kegyelmet kapott. Felnégyeltetett.

9. Féja Dávid, kassai bíró, turóczi nemes, a ki a kínok között eszét vesztette és a börtönben halt meg. Úgy tettek vele, mint Radvánszkyval.

10. Bertók János, mint a többi, jobb karja levágtván, lefejeztetett, és végül, hogy Féja Dávid kassai bíró ne legyen egymaga Kassáról, Caraffa fogatott egy mérszárost, kinek nevét sokféleképen írják, de Kassa történetírója Lányi Samunak mondja, tehát kivégeztetett a református vallású, becsületes, teljesen ártatlan:

11. Lányi Samu.

* * *

Fordítsuk el tekintetünket e rémes látványtól, feledjük el, miképen jártak börtönről börtönre a lélekkufárok. Miképen ámitották, csalogatták a jezsuiták a szegény észvesztő kínok alatt nyögő áldozatokat, mily nagy dolgot csináltak belőle, ha valamelyik eszméletlen állapotban, a kínoktól megtörött testtel, megzavart lélekkel egy pillanatra megszedült. Bizony-bizony elmondhatjuk, hogy ily irtóztató kísértésben is, bár a jezsuiták minden foglynál mindent elkövettek s bár az ev. lelkészeket minden áron akadályozták a bírák a foglyok látogatásában, fényes tanubizonyosságot tettek e vértanuk evangéliomi hitünk boldogító, üdvözítő volta mellett. Nem lehet az akármilyen, miért oly sok jeles, dicső, magas műveltségű férfiú oly irtóztató halált is kész eltűrni!

Csak röviden említem meg, hogy Magyarország nádora még május 9-dike előtt intette meg Caraffát s tette felelőssé az ártatlanul kiontott vérért s hogy Caraffa erre még dühösebb lett, a mint azt a május 9-dikén kivégzettek kínzatásának története, szemben a márczius 22-diki áldozatokkal is mutatja. Csak röviden említem meg, hogy midőn Caraffát a nádor május 9-dike után kérdőre vonta, hogy mikor lesz már vége a mézszárlásnak, Caraffa azt felelte, hogy most következik csak igazán a voltaképeni működés.

És nem sokára csakugyan börtönben ült: budetini gróf Szúnyogh Gáspár, ozoróczi Ottlik György, Szirmay Miklós, Raksányi János, Géczy István. Berthóty Ferencz, Kende Márton, Feigel Péter, Keczer Miklós, Peteneda György, Jánoki Zsigmond és Géczi János, Sznyesnyiczky Szúnyogh G. jószágigazgatója, Jelenik András Gömörből, Nagy-Mihályi László Zemplénből s mások.

De végül a királyig hatottak fel a panaszok Caraffa ellen. I. Lipót megtiltotta néki, hogy a törvényszék működését tovább folytassa. De Kinsky és Strattmann I. Lipót kegyenczei, mivel Caraffa pártolói voltak, olyan vizsgáló biztosokat küldtek Kassára, a kik „fogság- és vagyonesztés büntetése alatt tiltották meg Caraffa ítéleteit igazságtalanoknak mondani!”

És Caraffa ezúttal nem csak nem bünhődött, sőt „tekintetbe véve legújabb időben tett hasznos szolgálatait, az egész Felső-Magyarország várainak igazgatójává s aranygyapjas vitézzé neveztetett ki!“

És Caraffa még elég soká büszkélkedhetett, hogy „a magyarok nyelvét az eperjesi vérpad kötötte le!“

Sőt újabb kitüntetés érte.

A kormány kinevezte őt az összes Magyar- és Erdélyországban levő hadak főparancsnokává.

Majd pár évvel később, a spanyol udvarhoz volt menendő követül, közvetíteni I. Lipót fiának, Károlynak a spanyol koronát.

Kolonics érsek ajánlotta őt, de ugyanaz vitte meg neki a hírt is, hogy *nem mehet*, mert ő voltaképen spanyol alattvaló. Midőn már-már a legfőbb polczra hágott, egyszerre a legnagyobb megaláztatás érte őt.

Szégyenében beteg lett. Ekkor már Bécsben lakott.

Irtóztató kínok bántották. A lelkiismeret furdalásai . . . Folyton fülében zúgtak Zimmermann szavai: („Ihr Herren, ich bitte um Gnade!“) „Uraim, kegyelemért esedezem.“ Rémlátomásai voltak. Véletlen Radvánszky János is feljött házába, Györgynek fia; az szemébe mondta néki, midőn bocsánatért esedezék: „Én vagyok az első, ki soha, soha meg nem bocsátok!“ Az önvád kínja irtóztató volt rajta. Gyakran ordítá fájdalmában: „Eperjes! . . . Eperjes!“ Cselédei meglopták, a drága előkészület a spanyol udvarba kárba veszett . . . Magában maradt örült kínjaival, dúlt lelkével.

„Így veszett el Caraffa nyomorultan, megátkozva mindenkitől Bécsben, 1693 márczius 6-án.“

„Egyetlen egy lény nem volt, ki koporsójára szánó könyűt ejtett volna.“

„Neje is elhagyta végnapjaiban; a büszke asszony nem akart osztozkodni nyomorában.“

Hagyjuk őt nyomorultul elveszni.

Tekintsünk mi a vértanuk családjára.

IV.

A gyászoló család.

ALIG helyezték el a keczer-pekléni ősi sírboltban (né- melyek szerint külön sírokban) Keczer Gábor és Sárosy Márton megcsonkított tetemeit, alig tértek vissza a szegény-szegény gyászoló nők ezen legszomorúbb temetési útról, Keczer András ősi, oly sok boldog napot látott kastélya valóságos siralomházzá s az egész völgy siralomvölgygé változott, óh, hiszen iszonyú, iszonyú volt az, a mit e nők vesztek. A csapások egyike is elég lett volna megtörni egy gyöngé asszonyt.

A mint Zimmermanné belépett azon szobába, melyben elbeszélésünk elején oly boldogan beszélgetve láttuk a családot és meglátta kedves, iszonyú halált halt, Eperjes mellett még most is darabokban útfélen függő édes atyjának kedvencz karosszékét, melyben az anyyi, de annyiszor pihent s boldog megalégedéssel tekintett körül virágzó családján, kitört rajta a fájdalom, kitört szivéből a keserűség, ki a kétségbeesés; megtörönten kiáltá:

— Óh atyám, atyám! óh Zsigmond! Zsigmond, lelkem fele! Hová lettetek? Mivé lettetek?

És a szék mellett térdre roskadva, a székre hajolva sírt, sírt, zokogott keservesen, keservesen.

Könyűje patakzott.

Nevezetes szék volt az! Akkor, midőn még férjének dolga, üzlete virágjában volt, midőn férje, mint Eperjes város legszebb, leggazdagabb, legnépszerűbb, legelőkelőbb embere őt, nejét, atyjaurától mátkául nyéré, akkor az igen gazdag Zimmermann egy előkelő, gazdag lengyeltől, a kivel mint bornagykereskedő, ki a lengyel főúri és királyi asztalra is a bort szállította, egy ritka szép, különös alakú és különös színű ménlovat vett. Ezen ló egészen úgy nézett ki, mint egy tigris. Sárgaveres szőrén fekete sávok vonultak végig itt-ott fehér folttal.

Rendkívül megtetszett ez a ló Keczer Andrásnak. Nem tudott nézésével betelni.

Észrevette ezt Zimmermann Zsigmond.

— Édes apám! Ez a ló nagyon tetszik úgy-e édes apámnak?

— Megvallom nagyon! Ritka szép állat!

— Fogadja el tőlem ajándékul. Kérem!

— Ugyan Zsiga, hová gondolsz?! Hiszen magadnak vetted! Drága pénzen szerezted! Aztán meg tudom, hogy nagyon-nagyon szereted!

— Nem tagadom, szeretem, nem tagadom. sok pénzbe került, de higgye meg nékem, jó atyám, csak úgy lesz előttem becses, ha jó atyám elfogadja tőlem ajándékul!

— De hová gondolsz Zsiga?

— Azzal akarom szeretetemet, tiszteletemet tanúsítani, hogy azt adom oda, a mi nékem is igen becses, igen kedves! Már csak fogadja el, ipam uram, hiszen már csak úgy lesz előttem becse, ha ipam uramat látom rajta. Emlékkül, szeretetemnek jeléül, kérem, nagyon kérem...

És addig-addig kérte, míg az öreg Keczer végre is hajlott a kérésre és elfogadta.

A ló gyönyörűsége volt azután az öreg Keczer Andrásnak. De nem sokára, nem tudni, mi baja történt, kiadta páráját.

Az öreg Keczer végtelen sajnálta, hogy nem lehetett rajta segíteni.

Hogy azonban ezen kedves ajándéka mindenkor szemében legyen, lehuzatta bőrét és kedvencz karos-zékét vonatta be vele.

Azon ült folytonosan. Gyakran ráültette Zimmermann is, mikor el-eljött látogatóba s tréfálva mondogatta vejéhez:

— No Zsiga, ülj hát fel megint a Bucephalusra!

E szék azután a szolgák részéről is különös gondban részesítették; tudták, hogy uruk, uraik kedvence az.

A nők pedig valahányszor a székre tekintettek, mindenkor azon gyönyörű, azon boldog napokra emlékeztek, melyeken e ló nagy szerepet játszott, mely napok a Keczer András családjának oly emlékezetesek valának, hiszen Zsuzsika, Zimmermanné lakodalma, Sárossyné ismeretsége szegény Sárossy Mártonnal, Gábor első és

utolsó szerelme és Klárika utolsó iskolai vizsgálatainak örömnépe esett ez időbe. S akkor még a nagyasszony is élt, Keczer Andrásné a boldog, végtelenül boldog anya s messze földön tisztelt úrnő.

E széken zokogott a szegény Zimmermanné!

Kezeit tördelve zokogá:

— Óh Istenem! Óh Istenem, beh boldogok is voltunk akkor! Beh boldogok voltunk! Csupa öröm, csupa vidámság volt életünk! Hogy tudtam én akkor nevetni, örülni! Hiszen élt hatalmas, gazdag, tisztelt, drága jó atyám; áldott jó angyal anyám, szegény jó felejtetlen Zsigmond, a kedves, a gyönyörű Gábor, az ifjú levante, szegény Sárossy sógor, a jó fiú! Óh Istenem! Istenem! Mi vagyok én most? Mik vagyunk mi most? Apátlan, anyátlan árvák, megtiport, megtaposott, meggyalázott özvegyek; megrabolt, kifosztott szegények; lenézett, elhagyott, megtörött ivadéka, családja a bár ártatlanul kivégzett, igazságtalanul megölt, mégis úgy mondott „felségsértők“-nek!

És sírt, zokogott és kezeit tördelte s vele sírt, vele zokogott az egész család, mely most már csupa nőkből állott.

— Hol van apám, szeretett apám? Hol van Zsigmond, imádott férjem, hol büszkeségünk, a kedves Gábor! Gábor! hol a szegény jó sógor, Sárossy Márton? Megcsufítva, felszabdalva, meggyalázva, ki a sírban, ki a bitófán! Óh borzasztó! borzasztó! Ha legalább drága jó atyánk és drága szeretett férjem is a sírban nyugodnának, de így a bitófán, a varjak eledeléül, mint valami czégyeres gazemberek . . . Óh iszonyú való!

És ott sírt Zimmermanné, a ki férje kivégeztetése óta *soha többé életében nem nevetett*, a ki elvesztette atyját, férjét, öcscsét, sógorát és sok jó ismerősét. Ott sírt Gábor neje, a ki férjét, apósát és két sógorát vesztette el. Ott sírt a szegény Sárossy Mártonné, a ki férjét, apját, bátyját és sógorát vesztette el. Ott sírt, ott zokogott Klárika, a ki apját, bátyját és két jó sógorát vesztette el!

A keserves sírást, a keserves jajgatást kocsizőrej szakította meg.

Csodálkozva tekintettek oda mind, a mint az ajtó nyílott.

Keczer Klára, özvegy Szinyey Miklósné lépett be. Most jött. Mély gyászruhában, sápadt, beesett arczczal, könnyel teli szemekkel állott meg a siránczóók előtt. Meglátszott rajta a szenvedés. Óh hiszen. a kivégzettekben ő is végtelen sokat veszített . . .

Vigasztalni jött, de ő is elérzékenyült és zokogott: erős, de érző szive volt néki is.

A mint így a gyászolókkal együtt sírt, együtt bánkódott s hallotta azok azon leghőbb óháját: vajha szentelt földben, eltemetve nyugodnának a megnégyelt tetemek, Keczer András és Zimmermann Zsigmond teste részei és Sárossy Márton feje, mely bitóhoz szegezett, egy nagy elhatározás kelt szívében . . .

— Várjatok, csillapodjatok! Legalább annyira, a mennyire még lehet, fordítok én a dolgon!

Bánattal és hittel tekintettek feléje mind!

Majd beállott a sötét, a zordon éjszaka!

Iszonyú éjszaka, melyen szegény Zimmermanné kis árvájával, kis leánykájával volt elfoglalva. A szegény kicsike anyjának izgalmai folytán, maga is beteg lett. Keservesen sírt.

Zimmermanné úgy vigasztalta:

— Sírj kicsikém, sírj! Nincs már neked apád, nincs már szerető nagyapád. Látod, látod, azok, a kik védőid, gyámolóid lehettek volna, már mind nem élnek többé! Nem, nem, óh borzasztó, hiszen ha legalább a földben pihennének alatt!

De végül is lecsendesedett a kis leányka, mély bánatuk kimeríté a többieknek is testi erejét és a sötét éjjel meghozta az éjjeli nyugalmat, gyenge írt, annyi megsebzett, szegény, gyöngéd léleknek.

Pár hét múlva újra nagy csapás érte a szegény szomorkodó, gyászoló, síró özvegyeket!

Megjött a karhatalom mindenikhez végrehajtani az ítéletet, a mely úgy szólott, hogy az „elítélteknek jobb karja vétetvén, fejük „elütsessék“ és felnégyelve bitóra függesztessenek“, illetve Keczer Gábornál és Sárossynál kegyelemből csak a fej szegeztessék a bitóra, testük eltemet-

hető saját sírhelyiségükben (a Gábor fejét — tudjuk — juhásza megmentette ezen gyalázattól) és most következett az, a mi a szegény lesújtottakat még végleg összetörni volt hivatva: „*minden ingó- és ingatlan jószáguk elkoboztas-sék és a cs. kir. kamarára, „fiskus“-ra szálljon*“. Tehát javaikat konfiskálják, elveszik, azokat is elvesztik örökre!

Így lett a szegény lesújtott Zimmermanné koldus szegényenyé. Ő, a ki csak pár hónappal elébb a város leggazdagabb polgárának neje volt, kinek birtokai az ingóságokon kívül 200 ezer forintra becsültettek. Óriási összeg azon időben! Tehát nem volt elég, hogy már férje elfogatásakor minden házában található pénzt, ékszert, drágaságot, kereskedését, háza minden fölszerelését, elvették tőle; nem volt elegendő, hogy még anyjától örökölt drága emlékét, vastag, értékes nagy nyaklánczát is Caraffa nejének adta oda, csakhogy akkor még börtönben szenvedő férje sorsán enyhítsen, ez mind nem volt elég; nem, koldussá is akarták őt tenni, koldussá ártatlan gyermekét is. Ez már még is égbekiáltó kegyetlenség.

Szegény Sárossy Mártonné, nem elég, hogy ifjú férjét kétszeresen megölték, most elvették tőle még szép nagy sárosi birtokát, házát Kis-Szebenben mindenestől, mindenestől!

Szegény fiatal, özvegy Keczer Gáborné, nem elég, hogy feldúlták lelke boldogságát, ártatlan urát igazságtalanul megölvén, nem elég, hogy boldogtalanná tették, most még hontalan bujdosóvá is kellett lennie!

És szegény Klárka? Mit vétett ő, hogy őt is kivették az ősi kuriából, az ősi kastélyból, hogy őt is megfosztották mindenétől, mert elvették atyjának minden, de minden, Eperjesen és több vármegyében levő birtokát. Lezárták azokat az ajtókat, melyeken oly boldogan járt ki és be, melyek nyílása megannyi öröm, megannyi boldog pillanat szülője volt reá nézve, mert hiszen azokon szeretett, áldott jó atyja, imádott jó anyja járt ki és be s kedves testvérei jöttek-mentek!

Megtörönten menekültek mind Mérkre a nővérekhez. Itt összetiporva, tanács nélkül állottak.

De belépett Keczer Klára, özvegy Szinyey Miklósné.

— Ne essetek kétségbe, kedves megtiport, megalázott, édes gyermekeim, rokonaim. Itt vagyok én, anyátok, apátok, mindenetek leszek, csak ne féljeteK, ne sírjateK! — Nem hagyjuk abba a dolgot, felmegyünk vagy felmentek a királyhoz, annak trónja zsámolyánál fogtok kegyelemért esedezni. Hiszem, remélem, meghallgatja szavakat! Ne csüggedjeteK, él még az igazságos, a kegyelmes, az irgalmas, jó Úristen! Meg fog még az titeket segíteni. Ne sírjateK! Ne sírjateK!

És önmaga is zokogott belé!

— Zsuzsika! és te lelkem, — szólt Gábor özvegyéhez, fel fogtok menni a királyhoz. Ti pedig, többiek, Klárika és te, szegény özvegy, szólt Sáróssy Márton özvegyéhez, egy ideig még itt lesztek. Majd értetek jövök pár nap mulva én; de nékem most még előbb más dolgom van.

És most adjuk át a szót a történetíróknak. (Horváth M., Rezik J. és K. Papp M.). Midőn 1687 októberében a Pozsonyba összehívott országgyűlés megnyílt, a minden javaiktól megfosztott, két elkoldusodott özvegy, az egykor dúsgazdag Zimmermann Zsigmondné és Keczer Gáborné csakugyan felmentek Pozsonyba, hogy kegyelmet eszközöljenek ki magoknak. Ott úri nagy ismerettségöknél fogva sok előkelő követnek és főúrnak is elpanaszolták irtóztató veszteségöket és elmondották feljövetelek czélját. Férjeik ártatlanságát oly fényesen bizonyították, hogy nem egy előkelő úrnak szive szorult el. A ki leginkább szivére vette sorsukat, az Szirmay István volt. Ez kieszközölte, hogy I. Lipót király elé bocsáttattak. Térdre borultak a király előtt s a mély gyász, a nagy, a keserves sírás meghatotta I. Lipót szivét is. Különösen Keczer Gáborné oly szívrehatólag és oly eleven színekkel festé le sógora Zimmermann és férje szenvedéseit s mindkettőnek ártatlanságát s ezeknek kivégeztetése után koldusbotra jutásokat, hogy a császár, ki megindultan, háromszor is felszólította őket, hogy ne sírjanak és keljenek fel térdeikről s mivel azok vonakodtak, felemelte őket, szeméiben könyekkel, így kiáltott fel:

„Asszonyok, az Istenre mondom, hogy én e kegyetlenkedésekről mit sem tudok!”

És azután megígérte nekik, hogy szegénységükön, hogy bánatukon kegyelmesen igyekezni fog segíteni. A gyászos özvegyeknek saját erszényéből 200 tallért adott s azonkívül meghagyta a lőcsei kamarának, hogy még négyszáz tallért fizessen ki nekik:

„Lefoglalt roppant vagyonukért tehát ennyi kárpótlást kaptak!”

Együttal megígérte nekik, hogy ügyüket meg fogja vizsgáltatni s gondja lesz reájuk!

Jókor! — (mond Rezik). A vádlottak halála után. Előbb kellett volna megvizsgáltatni s csak azután ítéletet hozni!

Meg volt tehát ígérve, hogy az elhunytak ügye meg fog vizsgáltatni s ha ártatlanoknak találtatnak a kiküldendő kassai bizottság által, miután a holtaknak az életet visszaadni nem lehet, az özvegyeknek s az árváknak vagyonuk s becsületük vissza fog adatni!

Némileg megkönnyebbülten távoztak az özvegyek.

Ezen országgyűlésen történt, hogy az ország bírása, a római katolikus Draskovits Miklós horvát főúr, több igen előkelő országnagy előtt úgy nyilatkozott: „Mióta az evangélikusokat elnyomták, oda van szabadságunk! Ha azok megtöretnek, a szolgaság vár reánk!” Ő volt az is, a ki makacsul ragaszkodott ahhoz, hogy az ország továbbra is válaszsza királyát és ne hozassék be a trónörökösödés. De hatalmas beszéde után másnapra *hirtelen* elhalt!

Egy másik nagyon értelmes r. kath. úr pedig azt mondotta ugyanekkor: „Ha szabadságunk, alkotmányunk védelmére az evangélikusokat ujjainkkal kikaparhatnók a sírból, vagy sírásunkkal, jajveszékelésünkkel életre hívhatnók, nem hiszem, hogy volna közöttünk, ki nem sietne sírjaikhoz, bárhol legyenek is azok, hogy őket kikaparja s nem hiszem, hogy volna közöttünk olyan, a ki nem lehelne a maga lelkéből lelket beléjük, hogy föléledjenek. Csak most látjuk, mik voltak ők nekünk, fájdalom, későn, midőn már benne vagyunk a szomorú szolgaságban, mely gyermekeinkre is átszáll.”

S Eszterházy János gróf a mágnások jelenlétében nem ok nélkül kiáltott fel: „Hol vagytok lutheránusok, hogy ellentmondjatok?“

Ezen országgyűlésen végül meghozatott az 1687-ki VI. t.-cz., mely megszüntette az eperjesi vértörvényszéket és meghozatott az 1687-diki VII. t.-cz., mely a kivégzettek, ártatlanul elítéltek, elfogottak elkobzott jószágainak törvényes örökösének való visszaadására nézve a király kegyelmét biztosítja, kilátásba helyezi.

Vissza is kapták sokan, de csak a nagy vagyon romjait.

Mialatt ezek az országgyűlésen történtek, nem messze Eperjestől, Szinyén is történt valami.

Keczer Klára, özv. Szinyey Miklósné ez esemény hőse.

Nézzük csak: mit értett ő aзалatt, midőn azt mondotta: „nékem most még előbb más dolgom van!“

Régóta fájt az a hőslelkű Keczer Klárának, hogy nagyrabcsült, szeretett, tisztelt, becsületben megőszült édes testvérbátyjának, Keczer Andrásnak meggyalázott tetemei még mindig ott függtek darabokban a bitófákon Eperjes körül.

Hogyan lehetne ezen segíteni? Hogyan lehetne kieszközölni, hogy ennek vége szakadjon?

Hogy kéréssel, könyörgéssel nem boldogul, azt, ismerően a véredek természetét, jól tudta; hogy ezt még drága pénzen sem fogja megengedni Caraffa, a kiról pedig tudta, hogy nála pénzen sokat, igen sokat, igazságot is lehet venni, azt is gondolta. Hiszen, mint egyik történetírónk beszéli, Caraffa eladta, méreg drága pénzen ugyan, de mégis eladta a szegény Zimmermann-nének holt férje szívét, de már testét, a szegény özvegy, bár naponként járt Caraffához könyörögni, esdekelní, kérní, mindent ígervén érte, a mije értékes még van, nem bírta megkapní.

Keczer Klára tehát egy nagyot gondolt!

A testeket a bitókról titkon elviteti — gondolá s úgy téteti szentelt földbe, a sírba.

És úgy tőn!

A szinyei templom tornya alatt, a templom udvarában éjjelenként ásat, ásat . . .

Egy nagy sírt ástak ottan!

A nagy-nagy sír készen állott! Már most csak lakóit kell elhozni.

De hogyan? Hogyan vigye ki tervét?

Ekkor történt meg, hogy meglátogatta őt Radvánszky János, addig, míg atyja el nem fogatott, eperjesi ev. collegiumi tanuló s annak elfogatása óta bátor védője ártatlan atyjának, ki halálos veszedelemben is rohant drága szülőjeért, fogságot szenvedett, kínokkal ijesztetett, de mert semmit sem lehetett reá fogni, kiszabadult; Radvánszky Györgynek méltó fia!

— Isten hozott kedves öcsém! Bizony azzal fogadlak, mit keressz itt a veszedelem völgyében, Eperjes közelében?

— Kedves Klári néni! Nagy bajom van nékem!

— Tudom, édes fiam, tudom! Borzasztót vesztettél. Iszonyúan meggyalázták a nevedet, mint az enyémet is, vérrokonaimban, tulajdon édes bátyámban.

— És a gazok még folyton gyaláznak. Ott függnek ártatlan véreink elundokított tetemei.

— Vérem lázad!

— Néném, én ezt nem nézem tovább! Történjék a minék történnie kell, — én lelopom apám fejét a bitóról, teste úgy is rég ott porlad a bitó alatt eltemetve, mert hiszen hullá volt, mikor feldarabolták a gazok, de lelopom szegény vérrokonai testeit is! Nem tűröm gyaláztatukat tovább!

— Szivemből szólottál kedves fiam! Jer ide, hadd csókoljalak meg ezért. És Keczer Klára egy forró csókot nyomott az ifjú homlokára. Jer és most mutatok néked valamit. Elvitte őt a templomhoz, megmutatta néki a már régóta készülő sírt. Készen állott az már s megszólalt:

— Nékik készítettem: Érted? Nékik . . .

Radvánszky János bámulattal, csodálattal nézett a hős nőre, majdnem térdre borult nagysága előtt.

— Ó meri! Én is merem — gondolá. Meglesz!

— Tudod mit? Menj Eperjesre, nézd meg jól a helyet, a fejeket, a törzseket stb.

— Megnéztem már én jól az apámét — vágott közbe Radvánszky János — éjjel is megtalálom.

— Jól van fiam! jól. Éjjel fogod felkeresni, éjjel fogod feltalálni. Holnap éjjel 12 órakor ott lesz az én három megbízható szolgám egy négylovas kocsival, várd be azt a szőlőhegynél (ilyen nevű dűlő is volt), vezesd és szedjétek össze a tetemeteket, hozzátok ide, itt tisztességesen eltemetjük.

És úgy lőn! Radvánszky János saját kezével húzta ki a szeget atyja fejéből, saját kezével vette le atyja fejét, selyemkendőbe takargatta mindkettőt, azután pedig elvitte Radványba, ott a családi sírboltba eltemette a főt, a szeget pedig megőrizte családjá ereklyéi között.

Keczer Klára pedig, a mint a gyászkiséret, a gyászos négyes fogat megérkezett, tisztességesen eltemette a hozott tetemeteket s nem félt attól sem, ha esetleg felfedeztetik.

De megütközött azon, hogy Zimmermann tetemei hiányzottak.

— Nem hozhattuk el — úgymond Radvánszky — azoknál ébren volt az őrség. Nem akartuk mind koczkáztatni. Majd értök megyünk még!

Nem volt reá szükség! Mert nem sokára, pár nappal reá megjött a kivégzettek rokonainak, özvegyeinek, árváinak kérelmére, folyamodványára a *kegyelmes engedély*, hogy a kivégzetteket, családtagjaikat eltemethetik, *de nem szentelt földbe!*

Zimmermann tetemei, melyeknek a bitóról való leszedéseért Zimmermann özvegye egy hóhérsegédnek egy aranyat fizettetett, levétettek, tiszta vászonba takartattak, koporsóba tétettek és egy külvárosi kert egy elhagyatott kis, kápolnaszerű épületében, Zimmermann két volt szolgája által csekély számú nép jelenlétében eltemetettek. Képzeltetni a szegény özvegy iszonyú fájdalmát, szeretett, imádott, egykor köztiszteletben állott, előkelő férje ilyenén temetése felett! Így temetni egy Zimmermann Zsigmondot!

*

*

*

Földben nyugodtak immár a hősök!

De az isteni igazságosság nem nyugodott! A legfőbb bűnös, láttuk, borzasztóan meglakolt!

És a hamis tanuk? Korpási? Tábori Erzsók? *Korpási* egész élete árulás volt. Megvetve halt meg. Családja fiában kihalt. Átok szállott nevére!

Tábori Erzsók, a Vak Lizi? Undok volt élete, undok volt halála! Meglakolt.

A hősök szelleme reánk tekint, reánk tekint és óva int, hogy a miért ők meghaltak, azt mi is szeressük, hogy a miért ők a legborzasztóbb halált elszenvedték, azt mi is becsüljük.

Szeressük, tiszteljük, mindennél többre becsüljük evangélikus hitünket, szeretett evangélikus egyházunkat. Luther és e hősök tanítsanak meg bennünket érette élni, érette lelkesülni, érette izzadni, érette fáradni, érette áldozni, ha kell. szenvedni, sokat szenvedni, sőt, ha kell, meghalni, kínos halállal is, mert hiszen az legfőbb kincsünk életben és halálban! Ez üdvösségünk záloga!

„Oh drága kincs, melyet annyi
Sírhalom föld el nem fedett . . .
Szó (*Hit*), a mely bár némán, kiált
Mit elvenni nem lehetett!“

S azért:

„Ne félj kicsiny sereg“, mert;
„Ha az úr maga oltalma
Anyaszentegyházának,
Nem győzhet rajta hatalma
Sátán birodalmának!“

„Az úr mivelünk vagyon; azért ne féljete!“ 4. Móz. 14. v. 9. De boruljatok le e hősök szent emléke előtt!

TARTALOMJEGYZÉK.

	Lap
I. A boldog család	5
II. Az ég elborul	22
III. A boldogtalan család	32
IV. A gyászoló család	68

---

40. Mi tetszik néktek ama Krisztus felől? Írta *Bettex F.* Németből ford. *Stráner V.* Ára 70 fillér.
41. és 48. *Dr. Masznyik E.* Luther aranymondásai. (Tischreden). 2 füzet. Ára 1,60 fillér.
42. *Lévay József, Torkos László és ifj. Porkoláb Gyula.* Vallásos Iant. Ára 24 fill.
43. *Kozma Andor.* Vallásos költemények. Ára 20 fill.
44. *Torkos László.* Áldás és szerencse. Ára 40 fill.
45. *Kovács Sándor.* Zay Amália bárónő. Ára 20 fill.
46. *Kadlécsik János.* Karaffa Antal. Ára 80 fill.
47. *Paulik János.* Konfirmációi Emlékkönyv. Ára kötve 3:50 kor.
49. *Antalfy Endre.* Petrőczy Katalin Szidónia élete és munkái. Ára 80 fillér.
50. *Weber R.* Historischer Geschlechtsbericht v. G. Buchholz. Ára 3 kor.
51. Ifjak Kalauza. I. Irta: *Dekoppet Ágoston.* Francziából átdolgozta: *Ádorján Ferencz* nyiregyházi ev. főgymnasiumi vallástanár. Ára 1 K 40 fillér.
52. A Perlakiak négyszázados Ároni háza. Egyháztörténeti monografia. Irta: *Payr S.,* teológiai tanár. — Ára 70 fillér.
53. Vallásos nevelés a családban. Irta: *Paulik János* nyiregyházi ev. lelkész. Ára 20 fillér.
54. Der treue Pastor. Von Josef Hörk, ord. Prof. der Theologie an der ev. Theol. Akademie zu Pressburg. Ára 60 fillér.
55. Az evangelium a jelen kornak hirdetve. Irta *Klaveness Thv.* Ára 1,20.
56. Die evang. Märtyrer - Familie. Von *Josef Hörk,* Professor an der Theol. zu Pressburg. Ára 60 fillér.
57. A reverzális. Irta: *Raffay Sándor.* Ára 50 fillér.

Népiratkák:

3. Szózat a jó magyar néphez. Ára 2 fillér.
5. Egy új apostol. Elbeszélés. Irta *Fidessz.* Ára 10 fillér.
6. Hitet szerelemért. Elbeszélés. Irta *ifj. Porkoláb Gyula.* Ára 6 fill.
8. Az „Élet“ családja. Irta s az ifjúságnak ajánlja *Dorner Soma.* Ára 4 fill.
9. A válaszüton. (Példázat az életbe kilépő ifjak számára.) Irta *Paulik János.* Ára 2 fill.
10. A jó tett áldást hoz. Elbeszélés. Irta *dr. Moravcsik Gyuláné.* — Ára 8 fill.
13. Tudomány és hit. Rajz. Irta *ifj. Porkoláb Gyula.* Ára 8 fill.
14. Képek az életből. Elbeszéli *Király Máttyás és Kovács Andor.* Ára 8 fill.
16. Emlékezzetek! Bucúszó a konfirmándusokhoz. Gerok után: *Ladányi.* Ára 2 fill.
17. Hiú álmok. Elbeszélés. Irta *Torkos László.* Ára 10 fill.
19. A testvérek. Elbeszélés. Irta *Moravcsik Gyuláné.* Ára 8 fillér.
20. Széchy Györgyné, Homonnay Drugeth Mária. Irta *Frenyó Lajos.* Ára 10 fillér.
21. Rajzok és elbeszélések. Különféle szerzőktől. Ára 10 fillér.
22. Az apa bűne és A testvérek. Két elbeszélés. Irta *Király Máttyás és Kovács Andor.* Ára 10 f.
23. „A mi Istenünk beszéde megmarad mindörökké.“ Történeti rajz. Irta *Frenyó Lajos.* Ára 10 f.
24. Irgalom. Irta *Moravcsik Gy-né.* Ára 10 fillér.
25. A két Széchy. Életrajz. Irta *Frenyó Lajos* és A Szentlélek útja. Elbeszélés. Irta *Petry Gyuláné.* Ára 10 fillér.
26. Dicső elődök, törpe utódok. Életrajz. Irta *Frenyó L.* és A király és a szegény anyóka. Történeti rajz. Francziából *Györy E.* Ára 10 fill.

27. Nagy Márton esete. Elbeszélés. Írta *Béri Gyuláné* és *Az ezermester*. Elbeszélés. Írta *György Elemér*. Ára 10 fillér.
28. Gabonaszemek az életnek kegyeréhez. Írta *Sass J.* Ára 10 fill.
29. Három elbeszélés. Írta *Horváth Lajos*. Ára 10 fillér.
30. Imádkozzunk. Elbeszélés. Írta *Petry Gyuláné*. Ifjú hitvallók. Történeti rajz. Írta *Frenyó Lajos*. Ára 10 fillér.
31. Bizzunk Istenben. Elbeszélés. Írta *Olyntha*. Ára 10 fillér.
32. A szép Forgách Zsuzsánna. Történeti elbeszélés. Írta *Horváth Lajos*. Ára 10 fillér.
33. Karácsony-est. Elbeszélés. Írta *Geduly Lajos* és *A ki mindenekre vigyáz*. Elbeszélés. Írta *Petri Gyuláné*. Ára 10 fillér.
34. Apró történetek. Közli *Paulik János*. Ára 10 fillér.
35. A vallásos édes anya. Írta *Horváth Lajosné* — *Böngérfi Ilona*. — *A galgóczi husvét*. Írta *Horváth Lajos*. Ára 10 fillér.
36. Kis káté a váltanokról. Írta: *Dr. Lechler K.* Fordította: *Kapi Béla*. Ára 4 fillér.
37. Karácsonyi ajándék. Elbeszélés. Írta: *Geduly Lajos*. — *Karácsonyi vendég*. *Hedenstjerna* után fordította *Parrag*.
38. Az ördög bibliája. Elbeszélés. Írta: *Paulik János*.

Tankönyvek:

---

1. *Bereczky Sándor*: *Bibliai történetek*. Prof. népiskolák számára, képekkel. Ára kötve 70 fillér.
2. *Geduly L.*: *Evangéliumi Káté*. Ára kötve 50 fillér.
3. *Famler G. A.*: *Kleiner Katechismus*. Ára 16 fillér.
4. *Bachát Dániel*: *Maly Katechismus*. Ára 20 fillér.
5. *Zathureczky*. *Tót ABC*. Ára kötve 40 fillér.
6. *Stettner*: *Kirchengeschichte*. Ára 60 fillér.
7. *Hetvényi-Fausz-Adorján*: *Biblia*. *Olvasókönyv*. Ára 2 kor. 40 fill.
-

Sajtó alatt van s legközelebb könyvpiacra kerül

A magyarországi protestáns egyház története

FARKAS JÓZSEF, DÉZSI LAJOS dr., KOVÁCS SÁNDOR és POKOLY JÓZSEF közreműködésével szerkeszti

ZSILINSZKY MIHÁLY.

Sok szöveggel, önálló melléklettel és hasonmással.

Terjedelme mintegy 40 iv.

A kiadó ATHENAEUM r.-t. gondoskodik az izléses szép kiállításról.

